

SZÍNHÁZ

DRÁMAMELLÉKLET

1980.

JANUÁR

Drámák az asztalfiókból

Némi pontatlansággal: egyéves évfordulójához, de leg-
alábbis második évfolyamához érkezett a SZÍNHÁZ drá-
mamelléklete. (Az első színpadi szöveg tavaly februárban
jelent meg.) E néhány hónap alatt közöltünk hazai és
külföldi darabot, bemutatott és előadatlan művet,
klasszikus alkotást és — mi tagadás — drámai zsenjét.

Mindez természetesen kevés ok arra, hogy „megemlé-
kezzünk magunkról”. Nem is tesszük. Mostani közlésünk
elé mégis magyarázat kívánkozik.

E számunkban összesen három szöveg jelenik meg, két
író tollából. Barna Róbert egy-egy jelenete és Ébert Ti-
bor „hosszú egyfelvonásosa”. A szerzők neve nem ismeretlen,
bár inkább szakmai körökben találkozhattunk velük.
Maguk a darabok — és a most közölteken kívül mások is —
szerepeltek már felolvasószínpadi esteken és amatőr
együttesek produkcióiban. Ébert Tibor rádiójátékait
bemutatta a Magyar Rádió, egy-egy darabját pedig — amint
ez a kísérő tanulmányból is kiderül — a villeurbanne-i
Théâtre de la Citében francia rendező, a nemrégiben
Magyarországon járt Jean-Claude Chavanon vitte színre.

Ezek a drámák *léteznek* — és mégsem léteznek. Né-hány
ember tud róluk, időnként felröppen a hír, hogy ez vagy az
a színház „oglalkozik velük”, azután még-sem történik
semmi. Ilyenkor általában azt mondják, hogy „a dolog nem
jött össze”. A magyarázatok bizonyos kategóriákba
sorolhatók. A rendező, aki szereti a dara-bot, saját
megrendült helyzetével kénytelen foglalkozni színházában.
Új igazgató jött, és neki nem tetszik a mű. (Az előzőnek
tetszett.) Elszerződött az a színész, akinek a főszerepet
szánták. A dramaturg támogatja az ügyet, de egyetlen
rendező sem „harap rá”. Színházon kívüli produkció lett
volna, de egyeztetési nehézségek miatt nem jöhetett létre.
Valamilyen extra vállalkozás — például a Fiatal írók Köre
— égisze alatt kellett volna összeszerveződnie, de anyagiak,
helyiség, idő (a meg-felelő aláhúzandó) híján elhalasztódott
... És így tovább.

Mindez (olykor) lehet igaz is, mégsem változtat azon a
tényen, hogy ezekből a darabokból — és más szerzők más
darabjaiból — előadás helyett mítosz lett.

Ennek is több variációja van. Egészségtelen jelenség, ha
elterjed, hogy *vannak* darabok, de nem mutatják be őket. A
miértre számos válasz adható, és a dolog kezd *gyanúsá
válni*. „Valami van körülötte” — ez az egyik lehetőség.
„Kényes” — ez az előbbi változata. „Elsőműves szerző
darabja” — ez egy gyakori megjegyzés. (Jobb volna mindjárt
a második bemutatóval kezdeni.) További lehetőségek:
„ultramodern”, „érthetetlen”, „előadhatatlan”.

Az asztalfiókdráma nagy 'képesége, hogy saját maga
dagasztja — akaratlanul — önnön mítoszáit. A szerző kezd
kényelmetlenné válni, mert megkérdezi, hogy mi-ért nem
kell a darabja, és minél hosszabb ideig nem kell, annál
gyanúsabb, mert „nem lehet véletlen”, hogy olyan hosszú
ideig nem kell.

Létrejön az ördögi kör.

Az előbbiekből következik, hogy ez a helyzet egészségtelen
magára a műre is, legfőképpen pedig a szerzőre. A darab
(esetleg) előregszik, a szerző — azonkívül, hogy ő is
előregszik a várakozásban — elbizonytalanodik, mert nem
kaphat hiteles választ arra, hogy milyen darabot írt.

Csakugyan: *milyenek ezek a darabok?* Valószínűleg az
előadás adhatná meg a leghitelesebb választ. Ha volna olyan
színház -inkább stúdió —, amelyik vállalná a bemutató
kockázatát. (A szerzők vállalnák. Akár a bukás kockázatát
is. Mint mondják, abból is tanulná-nak.)

A közlés mindenestre az első lépés a mítosz eloszla-
tásához. Tessék olvasni. Így a „titkok” egy része nap-világra
kerül. Ki-ki maga döntse el, hogy asztalfiók-drámákról vagy
színpadra való művekről van-e szó. A darabok előtti
tanulmányok nem lebeszélő vagy rá-beszélő célzattal
készültek (bár a látszat kétségtelenül emellett szól), csupán
egy-egy kritikus magánvéleményét tartalmazzák. Mészáros
Tamás mindenestre pártolni látszik az ügyet, Bécsy Tamás
szigorú ítélete viszont mintha arra vallana, hogy órá pedig
né hivatkozzanak, ha *mégis* előadnák: ő megmondta ...

Tiszteljük a bírálók álláspontját, és tiszteljük a szerzők
makacs önbizalmát. Hadd jelentsük ki, hogy szerepünk
ezúttal ennyi: rendelkezésre bocsátjuk a pályát. Nem
vagyunk semlegesek; azzal, hogy hazai pályára visszük a
mérközést, a dolgunkat tesszük : fórumot biztosítunk a
magyar drámának. Úgy gondoljuk, hogy ez kötelességünk is
: minél kevesebb a mítosz a színházban, annál jobb.

Ezért 'közzöljük ezeket az „asztalfiók”-drámákat.

Nem ígérjük, hogy folytatjuk a sorozatot. De azt se, hogy
nem.

MÉSZÁROS TAMÁS

Egy nyitott dramaturgia

Több mint tíz évvel ezelőtt ismertem meg Ébert Ti-bort és darabjait. Ebert már akkor sem volt fiatal — ezért szóba sem került azokon a fórumokon, amelyek időről időre elhatározták, hogy most aztán itt az ideje ifjú tehetségeket adni a magyar színháznak — és már akkor is olyan gyökértelenül eredeti volt, mint ma —, ezért azok a szakemberek sem tudták ellátni az ígéretes kezdőnek kijáró sztereotip tanácsokkal, akikhez mégis-csak eljutottak írásai.

Ebert, a drámaíró, talán sohasem volt fiatal, és soha sem volt kezdő. Legelső munkáinak világszemlélete és technikája épp olyan, mint a legújabbaké. Ez a szerző nem fejlődik, nem is érlik; nem esett át a kötelező alkotói stílusgyakorlatokon. Vagyis nem úgy kezdte a színműírást, ahogyan illik; nem igyekezett lelkiismeretesen birtokba venni a drámatörténet által felkínált reprezentatív példákat, hogy azután az innen-onnan eltanult fogásokhoz hozzátegye a maga kis fűszerét, s ekként elének tálalja hagyomány és újítás „érzékeny elegyét”.

Ebertnek nincsenek dramaturgiai előképei. Ebert macskacsul önálló, s olyan magától értetődően írja a magáét, mintha rajta kívül nem is létezne drámairodalom.

Ez az *eredetiség* persze nem feltétlenül értékmérő. Egyszerű tény csupán, amely önmagában nem képvisel esztétikai értéket. Tudomásulvétele viszont igen fontos. Mert Ebert darabjaihoz nem szabad a már ismert-elfogadott műfaji vagy drámaszerkezeti példák nevében közelíteni. Akkor ugyanis egykönnyen kimutathatjuk, hogy az ő színműveiben hemzsegnek a megformálás, a fegyelmezett felépítés hibái.

Ebertet csak Ébertől lehet levezetni. Természetesen ebből nem az következik, hogy eleve fel kell adnunk mindenféle kritikai-vizsgálati szempontot. De az kétségtelen: a drámaiságnak másféle kritériumaival szembeesítendő az „eberti” színdarab, mint azok a művek, amelyeket az irodalmi elemzés eszközeivel, illetve a gyakorlat által már szentesített színpadi törvények ismeretében többnyire megbízhatóan értékelhetünk.

Ebert Tibor drámáinak olvastán mindenekelőtt szembeesik, hogy mennyire *egységes* az eddigi életmű. Már-már az az érzésünk, hogy a szerző egyetlen darabját olvassuk, s ha kedvünk támadna egyébe ötvözni az egyfelvonásosokat, a mikrodrámáinak nevezett jeleneteket, a két-részes és a háromfelvonásos színműveket, akkor létre-jönne egy terjedelmét tekintve persze képtelen, ám egyébként, a drámai világkép és a nyelvi stílus dolgában tökéletesen egynemű alkotás. Ezek a darabok szinte provokálják a színpadi fantáziát, hogy „mixelje” össze az egyes motívumokat, figurákat, jeleneteket. Mert a Trombiták Jánosának jelenéseit akár az *Éjszakában pirkadatig* Attilája is vállalhatná, s ennek a „történelmi” drámának jöszerevével bármelyik részletét kiemelhetjük, hogy mondjuk a *Lépcsők* egyik epizódját képezze; és a *Kázmér és Olivér* szituációinak majd mindegyike ugyan-úgy elképzelhető más darabok szerkezetében.

Maga Ebert is érzi ezt, s ha talán nem is vallja ilyen radikálisan, mindenesetre az utóbbi években írott hosszabb lélegzetű darabjaiban rendre felbukkannak a jóval korábbi keltezésű, úgynevezett mikrodrámái. A *Kázmér és Olivér*ben például a dadogójelenet egykor még önálló darab volt, címe: *Démoszthenész*. Egy dráma, amely egyetlen mondatból áll: „*En megmutatom, hogy nem fogok dadogni!*” Egyetlen szereplője ezt ismételve, előbb még szinte felismerhetetlenül széttördelevé, majd egyre tisztábban, kivehetőbben, mígnem egyszer csak kimondja hibátlanul, folyékonyan. Aztán már díadalmasan kiáltja — üvölti, torkaszakadtából, mámorosan. S egyszer csak *ismét* dadog. Kétségbeesetten próbál-

ja együtt tartani a hangokat, mindhiába; minden ismétlés rosszabb eredménnyel jár; s végül újra egy ma kógo szerencsétlen áll előtünk.

Ez a mikrodráma a *Kázmér és Olivér*ben felhígul, a drámányi mondat szövegkörnyezetbe került, s a ráépülő játék értelme is megváltozott, részeként egy tágabb szituációnak. Az eredeti Démoszthenész-persziflázás a maga tömörségében sokkalta drámaibb, és jól mutatja Ebert dramaturgiájának főbb sajátosságait.

Az Ebert-dráma fontos jellemzője például, hogy a helyzet, amelyből kiindul, végül is szinte változatlanul *visszaáll*. Ugy is mondhatjuk, hogy nullponttól null-pontig *terjednek* e darabok, pontosan a Démoszthenész mintájára. Félreértés ne essék, itt nem az úgynevezett statikus drámával találkozunk, amelyben a cselekménynek voltaképp nincs íve, fejlődése, mert éppen hogy a mozdulatlanságot, egy állapot drámai fejlődésképtelenségét ábrázolja. Nem, Ebertnél mindig megjelenik a *küzdelem*, a birkózás a helyzettel, illetve a törekvés annak kibillentésére; s a szereplők igyekezetét többnyire siker is koronázza. Ideig-óráig. Atmenetileg. Aztán a kiküzdött „magasságból” fokozatosan veszíteni kezdenek, süllyednek, majd kénytelen-kelletlen kikötnek a startvonalnál.

Lényegében ez történik a *Lépcsők*ben — amelyet Lyonban néhány éve már bemutattak —, a Trombitásiban, amely János apokaliptikus látomásainak profanizált feldolgozása, s az *Éjszakában pirkadatig* címet viselő Attila-drámában is.

A *Lépcsők*, „az élet lépcsői” szétrombolhatatlannak bizonyulnak, s mert a szereplők képtelenek a magán-életüket kényszerpályára irányító lépcsőket felrobbantani, voltaképp a Városban, a Társadalmon uralkodó, azt meghatározó lépcsőket sem számolhatják fel. Ez a darab nem tartozik a legsikerültebb Ebert-művek közé, mert gondolati alapja meglehetősen közhelyes, a történelmi determinizmus eszméje kissé primitíven beszél ki a szereplőkből. Mégis elismerendő az író jelképteremtő, vagy ha jobban tetszik, egyszerűen csak *képteremtő* fantáziája. A *Lépcsők*ben még akkor is megragadják az embert a benne rejlő színi lehetőségek, ha tartalmilag nem is tud sokat kezdeni azzal az „igazsággal”, hogy az élet olyan, mint egy lépcső. A mechanikus olvasás szükségszerűen a dráma filozófiai sekélyességére irányítja a figyelmet, s mégis: aki „színpadul” olvassa, az könnyen megérezheti, hogy voltaképp *forogatókönyvet* tart a kezében, afféle kanavászt, amely teljes szabadságot enged a színház számára. Rendező, tervező és színész közös *mutatványát* igényli ez a színpadi jelölés, s ebben az *attrakcióban* egy határozott színi látomásnak engedelmessé, minden úgy helyére kerülhet, hogy a szöveg egy-szerre adhatja „önmagát és ironikus visszaját, a filozófiai hitvallást együtt annak „blódlíjével”. Ebert nemhogy megengedi, hanem egyenesen elvárja a színháztól ezt a végletes tiszteltelenséget.

Attila-drámájához sem lehet másféle szemlélettel közelíteni, noha annak tartalmi szférája alighanem valamennyi darabja közül a legkimunkáltabb. Főszereplői a hun király és Aetius, római hadvezér. Szín: Catalaunum, idő: a nevezetes csata előestéje. Két világ áll szemben egymással, s az a két ember, aki másnap majd harcba viszi őket, most találkozik, hogy felelevenítse a fiatalkori barátság emlékeit. Ez a szituáció egy „szabályos” drámának kitűnő alapja, netán csúcspontja lehetne — (*Háy Gyula az Attila éjszakáiban csúcspontot is csinált belőle*) —, Ebertnek viszont egy látomásorozat keretével szolgál, Attila és Aetius csupán nevek, valójában nem kötődnek a történelmi eseményekhez, az adott korszakhoz.

Mégis *historiai* alakok; a mindenkori két világ ütközésének „kivitelezői”. Talán rajtuk figyelhetjük meg legjobban Ebertnek azt a sajátosságát, hogy még akkor is *lemond a jellemzésről*, ha választott témája és szereplői arra kivált alkalmasak lennének. Ebert „megelégszik” azzal, hogy *figurái* vannak. Kicsit bábszínpadiak. Jelek, amelyek magukba sűrítenek egy helyzetet, és egy ahhoz szorosan kapcsolódó magatartást. És a dráma „arról szól”, hogy ezek az adott helyzetek és magatartások hogyan hatnak más helyzetekre és magatartásokra egyetlen közös, Nagy Helyzetben belül. Ebert vizsgálódásának általában az az eredménye, hogy a figurák nem képesek megváltoztatni egymás sorsát, mert viszo-

nyuk eleve meghatározza őket, éppen hogy ebben a meghatározottságban, csak mintegy azon keresztül léteznek. Attila és Aetius közös felismerése, hogy semmiféle cselekvési szabadsággal nem rendelkeznek. Játsszák a maguk szerepét a Nagy Helyzetben, s akár nyugodtan fel is cserélhetik azokat — a lényegen ez mit sem változtat, hiszen mindketten mindig azt fogják tenni, amit az adott poszton tenniük kell.

Úlnak a catalaunumi padon, és a szemmel látható különbség mindössze annyi kettőjük között, hogy Attila esernyőt tart, Aetiussnak pedig impregnált esőköpenye van. Ez a kellékhasználat egyébként nemkülönben egyike az *ébertiádáknak*: valamely triviális tárgynak több rétegű színpadi jelentést, többféle funkciót ad. Az Attila-dramában az ernyő és az esőkabát sorozatos tartalmi és gyakorlati metamorfózison esik át; ez az ötlet, amely egyszerre teremt szimbólumot és szimbólumparódiát, rendezői csemege lehet, akár úgy is, mint a lehetséges koncepciók egyikének alapja.

Hadd említsünk még két jelenetet a darabból, ízelítőül, s példaként arra, hogy Ébert írásai mennyire telítettek immanens színpadszerűséggel. Honoria apácaruhában, ám egy prostituált szótárával kikezd a padon üldögélő vezérekkel, majd sztriptízt mutat be, felváltva táncol Attilával és Aetiussal, s ez a két politikai pragmatista, akik sem-mivel sem tudják egymást emóciókra készíteni, ekkor, pusztán férfiúi mivoltukban egymásnak esnek, mint két rivális kamasz. A dráma végén pedig csakugyan rövid-nadrágra vetkőznek, és kislíkként, gyermekjátékokkal előre lejátszák a másnapi ütközetet. Hunok és rómaiak — a „elnőttek” — körülállva biztatják őket, majd véget vetnek a játéknak: „Holnap korán kell kelni.” É valóban, az utolsó jelenetben Attila és Aetius már bizonyosan tudva, hogy a harc elkerülhetetlen s egyszersmind hiábavaló, megajándékozzák egymást az esernyővel, illetve az esőkabáttal, majd elindulnak a kora reggel felé, amely feltehetően szép napsütést hoz és pusztulást.

Megvallom, félve írok Ébert Tibor darabjainak témáiról, gondolatvilágáról, netán mondandóiról. Mert az ő

esetében megtévesztő mindenféle leíró, megfogalmazó igyekezet. Az ő tartalmi ugyanis végképp nem választhatók el a formától, *ekszztatikus monológjainak zenei építkezésétől, halandzsaszövegeinek ritmusától, költészetet és költészkedést a lehető legalaposabb prózával keverő dialógus technikájától.*

Úgy tűnik, hogy műveiben mindez sokkalta meghatározóbb, mint a cselekmény, amely nála sohasem egységes; csak nyomokban, töredékekben fedezhető fel. Nagyon erőteljesen kell hangsúlyozni, hogy az bert-darabok kvalitásai csak a színpadon mutatkozhatnak meg igazán, s gyengéikre is csak ott mutathatnánk rá vala-melyes biztossággal. Az a rendező ugyanis, akinek saját mondanivalója támad Ébert *ürügyén*, vállalt felfogása nevében húzhat és átszerkeszthet — tehát kijelentheti, hogy itt és itt, ez meg ez a jelenet túlírt, logikátlan vagy éppenséggel nem elég kidolgozott. De ennek az állásfoglalásnak alighanem csak munka közben lehet helye. Mert Ébertnél *mindent ki kell próbálni. Ő tulajdonképp ideális szerző: drámái a színpadon nyerhetnek el formájukat.*

Merem vállalni a kijelentést: a magyar színház folyamatos mulasztást követ el azzal, hogy nem tesz kísérletet ennek a megkapóan egyedi drámai világnak a meg-jelenítésére. Nem egyedül Ébert Tibor érdekeit szolgálná ez a megismerkedés; bizonyosan sokat tanulhatna tőle mai színpadunk. Mert ez az író végleteket vállal, olyan hatásokat, amelyekről még nem tudjuk, *hogyan* hatnak.

Igaz, darabjaival iszonyatosakat lehetne bukni. Vagy éppen csendéseket. Ezt nem tudhatjuk.

Viszont komoly az esély a sikerre is. Nem kétszáz táblás házra gondolok persze, valahol a örúton. Csak arra, hogy esetleg kiderülhetne, létezik egy magyar szerző, *aki másképp* ír drámát, mint a többiek. És talán akadna közönség, amelyiknek épp ezért tetszene.

Mennyi feltételes mód! Mikor engedjük már meg magunknak, hogy *vélt* garanciák nélkül is belevágjunk a szerzőavatásba?

ÉBERT TIBOR

Kázmér és Olivér

Szereplők

KÁZMÉR megtévesztésig OLIVÉR
hasonlítanak egymásra

A KIKIÁLTÓ
A HOTTENTOTTA KIRÁLY
A FÉRFI B
FÉRFI A
LÁNY
EGY LÁTOGATÓ
VALAMELYIKÜK
FÉRFIAK
NŐK

ELSŐ JELENET'

Baloldalt a színbelsejében, félig háttal a közönségnek Olivér egy széken ül. Kifelé néz. Fény vetődik rá. Jól látni profilját. Később kintről fütyörészés hallatszik: Kázmér fütyörészése. Olivér mozdulatlan, szomorú, a fütyörészés vidám. A fütyörészés egyre erősödik. Jobbról belép Kázmér egy hosszú tollseprűvel. Fütyörészés közben elkezd tollseprűzni, porolgatja a láthatatlan tárgyakat

KÁZMÉR *(a közönség felé)* Én mondom, ez a tollseprű hasznos eszköz,

OLIVÉR *(fájdalmasan, halkán)* A fájdalmat tudomásul veszi az ember ... törődnie kell vele, mert nem lehet másképp, mert fáj ...

KÁZMÉR És a takarítás is fontos. *(Tollseprűz)* Vannak tevékenységek, amelyek teljesen feleslegesek.

OLIVÉR A fájdalom nem lehet meghatározás, bölcsesség, okoskodás, szabály, megfogalmazás...

KÁZMÉR Világéletemben szerettem takarítani.

OLIVÉR A fájdalom hozzám szegődött.

KÁZMÉR Különösen ezzel a tollseprűvel szeretek takarítani. *(Tollseprűz)*

OLIVÉR Egy nő, akit imádtam!

KÁZMÉR A rongyot kefére, seprűt kevésbé kedvelem.

OLIVÉR És akit továbbra is szeretek.

KÁZMÉR Mintha cicával játszanék

...

OLIVÉR Éva...

KÁZMÉR A gépi takarításban alig van fantázia.

OLIVÉR Elhagytál!

KÁZMÉR Mechanikus!

OLIVÉR Kegyetlenül.

KÁZMÉR Kissé unalmas.

OLIVÉR Szeretlek!

Egy ideig némajáték: Kázmér tollseprűz, majd ismét fütyörész. Egyre közeledik Olivér székéhez ...

Fájdalmatlan kín ... !

KÁZMÉR *(felágaskodik, lábujjhegyen áll, mintha a mennyezetről akarna leszedni valamit) Pókháló!*

OLIVÉR Bánat...

KÁZMÉR *(ismét felágaskodik, lábujjhegyen áll)* Sok itt ma a pókháló...

OLIVÉR Nagy bánat, magány...

KÁZMÉR Nem értem... Nemrég takarítottam.

OLIVÉR Melybe belesüppedek.

KÁZMÉR *(tovább takarít)*

OLIVÉR Reménytelenül.

Olivér ül... magába roskadva ... Kázmér egyre közeledik felé, s ami-kor már közel van a székhöz

KÁZMÉR A tollseprűre, takarításra, tisztogatásra a fájdalomtól függetlenül is szükség van.

OLIVÉR *(nem felel)*

KÁZMÉR A fájdalom meg a toll-seprű találkozása ritkaság, rendhagyó eset

...

OLIVÉR *(nem felel)*

KÁZMÉR Nem tudom, mitől van ennyi pókháló... Tessék, ismét egy lecsüngő piszkos fonál. *(Leveszi a póthálót)* Én azt hiszem, a fájdalom, bánat előbb megvolt, mint a tollseprű. A tollseprű fel-találója már ismerte a fájdalmat, bánatot...

OLIVÉR *(nem felel)*

KÁZMÉR Lehet, hogy okoskodom ... De én azt hiszem, hogy a tollseprű felfedezésében, létrejöttében a fájdalomnak is valamilyen szerepe lehetett... mivel mindennek mindenhez köze van... még a legtávolabbi dolgoknak, jelenségeknek is egymáshoz. Bennünk minden érzés, gondolat, állapot, lehetőség.

OLIVÉR Nagyszerű a logikád!

KÁZMÉR A logikám. Okoskodás, álokoskodás. Megint egy porcica. *(Leveszi)*

OLIVÉR A logikánk? Az érzéseim! A tollseprűnek köze van a szerelemhez... Évához... meg a fájdalomhoz ...

Kázmér tollseprűz ... elkezd megint fütyörészni... Olivér ül mozdulatlanul...

KÁZMÉR *(megáll)* ... Kétségtelen, a bánat, szomorúság, fájdalom, szerelem előbb megvolt, mint a tollseprű, porszívó, padlókeféző... *(Abbahagyja a tisztogatást... körülnéz, szemügyre veszi a mennyezetet. Hangosan)* Itt már minden nagyon tiszta, fényes, ragyogó... *(Kihajítja a tollseprűt)*

MÁSODIK JELENET

KÁZMÉR *(odamegy Olivérhez, úgy áll a szék előtt, hogy eltakarja Olivért)* Mondd, nem kellene mégis felkelned? *(Órájára néz)* Sokáig ülsz már itt.

OLIVÉR A fájdalom nincs időhöz kötve.

KÁZMÉR Próbáld meg!

OLIVÉR Jó itt nekem.

KÁZMÉR Akkor is. Gyere, segíték ...

OLIVÉR Hagyj... rettenetesen nagy az én bánatom.

KÁZMÉR Tudom, Éva elhagyott.

OLIVÉR Fáj.

KÁZMÉR Fájdalmas... De emlék-szel Démoszthenészre?

OLIVÉR Démoszthenészre ... ? Arra a dadogóra?

KÁZMÉR Nagyobb fájdalmat küzdött le, mint a tiéd ...

OLIVÉR *(felordít)* Én nem akarom leküzdeni a fájdalmamat. S ez egészen más... Érted?...

KÁZMÉR Jó-jó...

OLIVÉR Nem akarom! Érted?!

KÁZMÉR Csak mondtam.

OLIVÉR És szenvedni akarok, szenvedni ... Szeretem Évát!

KÁZMÉR Persze...

OLIVÉR És nélküle semmi nem ér semmit. Se a tisztaság, a kitakarított szoba, se a rend, se a jóllakottság ...

KÁZMÉR Megértem.

OLIVÉR Semmi!

KÁZMÉR De nem kell mindig ebben a székben szenvedned. Szenevedhetsz másképp, másutt is ...

OLIVÉR Itt teljesen az övé, a fájdalomé vagyok.

KÁZMÉR Azért egy kis mozgás, járkálás jólesik a szenvedésnek.

Gyere, sétáljunk egyet... egy kicsit...

OLIVÉR Hagyj...

KÁZMÉR Hagylak, persze hogy hagylak... azért gyere... Aztán visszaülhetsz ide.

OLIVÉR Szeretem őt... nem tudom elfelejteni.

KÁZMÉR Senki se kívánja ezt tőled... Gyere egy kicsit, néhány lépést... a vérkeringés erősíti a fájdalmat, a szenvedést, a szerelmet.

Olivér tétován felemelkedik. Kázmér megfogja a karját, kiemeli a székből

Sétáljunk, sétáljunk, kicsit, picit... járjunk, egy-kettő, egy-kettő, jobbal, jobb-bal, úgy van, úgy van... nagyszerű, nagyszerű, jól van.

A színpad szélén sétálnak. Kázmér tartja, fogja Olivért. Egyre határozottabban sétálnak. Kázmér elengedi Olivért. Séta, járkálás. Aztán megállnak. Kázmér kavicsot vesz elő ...

Megmutassam neked, hogy akarta legyőzni Démoszthenész a dadogást? Hogy győzte le saját magát?

OLIVÉR Mit akarsz?...

KÁZMÉR Színészkedni ... Mulatságos! *Nézd! (A kavicsot a szájába veszi)*

Én meg-megmu-mu-ta-tom, ho-hogy neem fo-gok dada-dugni! Én meg-megmu-mu-tatom, hogy

neem neem fogok dada-gogni!

Én meg-meg mu-mu-tatom, hogy

neem neem fogok dada-gogni!

Én meg-megmutatom, hoogy neem

fogok dadagogni!

És meg-megmutatom, hogy neem

fogok dadagogni!

Én meg-megmumutatom, hogy nem fogok dadagogni!
Én meg-megmutatom, hogy nem fogok dadagogni!
Én meg-megmutatom, hogy nem fogok dadagogni!
Én megmutatom, hogy nem fogok dadagogni!
Én megmutatom, hogy nem fogok dadagogni!

Megpróbálhatnád te is!
OLIVÉR Én?

KÁZMÉR *(kavicsot ad Olivérnak)* Dugd a nyelved alá, és nyomd le jól...
OLIVÉR *(bizonytalanokdva a kavicsot szájába teszi. Bizonytalanokdva elkezd)* Én meg-meg-mu-mutatom, hoogy neem fofogok dadagogni.

KÁZMÉR Nagyszerű!
OLIVÉR:

Én meg-megmu-mutatom, hoogy neem fogok da-dagogni.
Én megmeg-megmutatom, hogy neem fofogok dadagogni.
Én meg-megmutatom, hoogy neem fofogok dadogni!
Én megmegmutatom, hogy neem fogok dadagogni!
Én megmutatom, hoogy neem fofogok dadogni!
Én megmutatom, hogy nem fogok dadogni!
Én megmutatom, hogy nem fogok dadogni!

Nem!... Nem bírom tovább... Amikor szenvedek, amikor fáj ...
(Visszaszaladna a székhez, de Kázmér megfogja)

KÁZMÉR Nagyszerű voltál, nagyszerű, kitűnő, micsoda színészi tehetség rejtőzik benned, micsoda Démoszthenész, micsoda tehetség, még Hamlet is lehetnél ...

OLIVÉR Szeretem Évát! ...
KÁZMÉR Attól még dadoghatsz! Óh, ha Éva látná, hallaná... Micsoda tehetség, őstehetség ...

OLIVÉR A kettőnek egymáshoz semmi köze.
KÁZMÉR Semmi köze... A nyelvedről van szó, nem a szivedről. Könyörgöm, dadogj ... Dadogj... dadogj még egy kicsit. Micsoda színész, micsoda tehetség ...

OLIVÉR *(megint elkezd)*
Én meg-meg-mu mutatom, hoogy neem fo-fogok dada-gogni!
Én meg-megmu-tatom, hoogy neem fofogok dadagogni!
Én megmu-mu-tatom, hogy nem fogok dada-gogni!
Én megmutatom, hogy nem fofogok da-dagogni!
Én megmutatom, hogy nem fo-gok da-dagogni!
Én megmutatom, hogy nem fogok dadogni!

KÁZMÉR Zseniális! Még! Még egyszer. Még-még ...

OLIVÉR Én megmeg-mu-mutatom, h000gy neem fofogok da-dagogni.

Én meg-megmu-mutatom, hoogy neem fofogok dadagogni!
Én megmumutatom, hogy neem fofogok dadagogni!

Visszaszalad a székhez, Kázmér nem tudja megakadályozni. Olivér ül ma-

gába roskadtan, halkan dadogja a mondatot. Motyog. Közben Kázmér kimegy ...

HARMADIK JELENET

Olivér a széken ül. Egy ideig némán, mozdulatlanul. Majd elkezd beszélni. Nem érteni. Szófoszlányokat hallani

OLIVÉR Sze... É... Nis... Rett ...
Etes... Am... Etlek... Etlek... Ad ...
Rett ... Rett ... Ed ... Igen, igen. Óh ...
Óóóó ... faj ... iinn ... it ... ág ...
ág ... ör ... Drágám ... drá . drá .
. aaa ... *(Improvizál-ni a szöveget, mely epekedő, gyötrődő, groteszk vágyakozás szófoszlányai. Ezután kibontakozik egy szöveg)*
Mikor ott kuporogtam az ágyadnál, mikor keltegettelek ... Drágám, édesem, szívem, te reggeli málnadzsem, teavaj, piskóta, kelj fel... Rigók csattognak, a nap már rád boritaná sugárköntösét ... kelj fel, fel kell kelned, drágám, meg kell mosakodnod, meg kell fésülködőd, be kell rúzsozni a szádat... Édesem, mindenem... Te Givenchy, Fidji, te Molyneux, Limouneux ... nem vagy Opera kölni, dehogyis, se Camea, se Levendula. Ragyogó vagy : Max Factor, Pink Storm Iridescent, ragyogó arany Peer, Benston. Nem vagy Fecske, Gitár, Caporal... drágám, szívem, Piccadillym, Grabenem, Champs-Élysées-m, te B. B., Lolli... Kelj fel, te édes, te köldökömbe bújó orrcimpám, te mosolyom, haragom, reményem, mozdulataim, lélegzésem, te pulzusom... Kelj fel: Tölgy Teodóra, Delfin Dorottyá, Mókus Mária, Galamb Gabriella ... Nem, nem vagy, sose leszel Görény Genovéva, se Pézsma Piri ... Nem, nem, te csoda, csodálatos drágám, szívem, éghajlatom... sextatomom, paraszam, lángom, lángaim, fényszóróm, napom, csillagom, csillagaim. tejütrendszerem...

NEGYEDIK JELENET

Belép Kázmér két teli zacskóval. Az egyik zacskóból narancsot vesz elő, odagurítja Olivérnak. Olivér még beszél ...

OLIVÉR *(észreveszi a narancsot)* Óh, egy narancs...
KÁZMÉR Tudom, hogy szereted.
OLIVÉR Szeretem.
KÁZMÉR *(különböző irányokba narancsokat gurít hosszan a színpadon, úgy, hogy azok szinte kipontozzák félkörben a színpadot)* Hoztam neked egy kilót.
OLIVÉR *(felemelkedik a székből, fel emeli a narancsot)* Valóban nagyon szeretem a narancsot. Mindig is szerettem, mert a narancs jó, kitűnő... És sok narancsot ettem már, több százat, ezret ... *(Nevet)* Jobb, mint az alma. mál-na, eper, barack. *(Felmutatja a gyümölcsöt)* A narancs...

KÁZMÉR *(banánt vesz elő a másik zacskóból)* Persze, azért a banán se kutya.

OLIVÉR *(nézi Kázmért)*
KÁZMÉR Igen-igen, a banán...
OLIVÉR *(nézi Kázmért)*
KÁZMÉR Tudtommal szereted a banánt is.

OLIVÉR *(nézi Kázmért)*
KÁZMÉR Ebből is vettem egy kilót.
OLIVÉR *(halkan)* Tévedsz... KÁZMÉR Mit tévedek. Nem értelek. OLIVÉR A narancsot szeretem, a banánt nem...
KÁZMÉR Banán, narancs... déli-gyümölcs ... ugyanúgy szeretjük mind a kettőt.

OLIVÉR Tévedés volt ...
KÁZMÉR Nem szereted a banánt? Mennyi banánt ettél!
OLIVÉR Tévedés volt ...
KÁZMÉR Tévedés!

OLIVÉR Igen, az.
KÁZMÉR Miket nem beszélsz... Narancs vagy banán, banán avagy narancs... Pah ! Nem ilyen voltál még tegnap.

OLIVÉR Mondtam... A narancsot szeretem. A narancs csodálatos gyümölcs.

KÁZMÉR A banán is az.
OLIVÉR Nem.
KÁZMÉR Ugyan...
OLIVÉR Ha kívánod, a szemedbe mondom.

KÁZMÉR Marhaság!
OLIVÉR Ez nem marhaság. És ha továbbra is azt állítod előttem...
KÁZMÉR Hogy a banán csodálatos, nagyszerű, szeretem...

OLIVÉR Kénytelen leszek azt mondani, hogy csalsz, hazudsz, nem mondasz igazat.

KÁZMÉR Nem mondok igazat? Szeretem!

OLIVÉR Utálom!
KÁZMÉR Utálad! Akkor is szeretem.
OLIVÉR *(lassan, kimérten)* A narancs hűsösabb, mint a banán. KÁZMÉR Micsodaaa? A banán hűsösabb, mint a narancs.

OLIVÉR És édesebb.
KÁZMÉR Hűsösabb és sosincs ben-ne egyetlen mag.

OLIVÉR Gömbölyű.
KÁZMÉR Magasabb, kecsesebb, nyúlánk, sudár ...

OLIVÉR Gömbölyű, mint a nap ...
KÁZMÉR Olykor, mint a hold sarlója éjjel...

OLIVÉR A banán, ha rothadni kezd, barnul.

KÁZMÉR A narancs, ha rothadni kezd, barnul.

OLIVÉR Barna lesz, foltos.
KÁZMÉR Foltos lesz, barna.

OLIVÉR Barna kenőcs.
KÁZMÉR Barna ragadós.

OLIVÉR Pfuj!
KÁZMÉR Pfuj!

OLIVÉR A banán!
KÁZMÉR A narancs!

OLIVÉR A banán. *(Elkezd hámozni a narancsot)*
KÁZMÉR A narancs. *(Elkezd hámozni a banánt)*
OLIVÉR A narancs a legjobb gyümölcs.
KÁZMÉR Legjobb gyümölcs a banán.

OLIVÉR Gömbölyű, gerezdes, elegáns...
KÁZMÉR Kecses, nyúlánk, elegáns...
OLIVÉR Nem rusztikus, nem tömzsi, tömör...
KÁZMÉR Nem fröccsenő, pisilős, mint a pelenkás csecsemő...

Esznek. Egymáshoz hajigálják a héjat

OLIVÉR (elindul, hogy felvegyen egy narancsot a földről)
KÁZMÉR (elővesz a zacskóból egy banánt)
OLIVÉR (majdnem elcsúszik egy banánhéjon) Undorító!
KÁZMÉR (tenne egy lépést, majd-nem elcsúszik a narancshéjon) Pfuj...
OLIVÉR Micsoda disznóság, banánhéj ... majdnem elestem. KÁZMÉR Narancshéj, pfuj, majd elvágódtam.
OLIVÉR (belerúg a banánhéjba)
KÁZMÉR (belerúg a narancshéjba)
OLIVÉR (elkezd hámozni a narancsot)
KÁZMÉR (elkezd hámozni a banánt)
OLIVÉR (Kázmér felé) Csak azért is eszem még egy narancsot.
KÁZMÉR (Olivér felé) Ha megpukadsz is, bevágok még egy banánt!
OLIVÉR Csodálatos! Micsoda zamat!
KÁZMÉR Isteni!
OLIVÉR Vitamin, egészség!
KÁZMÉR Erő!

Ismét egymás felé hajtják a héjat

OLIVÉR Ezentúl narancsot fogok enni reggelihez, ebédhez, vacsorához.
KÁZMÉR Reggelihez, ebédhez, vacsorához mostantól fogva banánt eszem.
OLIVÉR És tizóraihoz, uzsonnához.
KÁZMÉR Minden étkezéshez! OLIVÉR És azon kívül is.
KÁZMÉR Banánt!
OLIVÉR Narancsot!
KÁZMÉR Banánt!
OLIVÉR Narancsot! És narancsok lógnak felettem álmomban, narancsligetben álmodom, narancs az álmom...
KÁZMÉR Banánok csüngnek felettem, körülöttem, azok koronáznak, banán a koronám.
OLIVÉR Narancs a nappal, narancs az éjjel.
KÁZMÉR Banán a nappal, banán az éjjel.
OLIVÉR Narancs ... narancs ... narancs...
KÁZMÉR Banán... banán... banán...
OLIVÉR (gyorsan) Narancs és narancs, igen, narancslé, narancssaláta, narancsszörp ...
KÁZMÉR (gyorsan) Banánszelet, banánturmix, banándugó.
OLIVÉR Narancstudat.
KÁZMÉR Banáneszmény.
OLIVÉR Éljen a narancs!
KÁZMÉR Éljen a banán!
OLIVÉR Ezért hát narancsot a professzornak!
KÁZMÉR Banánt a fogorvosnak!

OLIVÉR Narancsot a gázleolvasó-nak!
KÁZMÉR Banánt a rendezőnek!
OLIVÉR Narancsot a sekrestyésnek!
KÁZMÉR Banánt a centercsatárnak!
OLIVÉR Narancs a jel, narancs a zászlónk!
KÁZMÉR Banán a jel, banán a zászló!
OLIVÉR Narancs, narancs, narancs. Narancs az ország, a Föld, a Mars, a Vénusz, a Jupiter.
KÁZMÉR Banán, banán, banán. Banán az ország, banán a Föld, a Hold, a Szaturnusz, a Merkúr.
OLIVÉR Narancsnaprendszer.
KÁZMÉR Banángalaktikák.

Megindulnak egymás felé, majdnem elcsúsznak ismét egy héjon

OLIVÉR Pfuj!
KÁZMÉR Pfuj!
OLIVÉR (megvetően) A banán nem gyümölcs!
KÁZMÉR (megvetően) A narancs nem gyümölcs!
OLIVÉR Jó lesz, ha ezt tudomásul veszed.
KÁZMÉR Ezt jegyezd meg egyszer s mindenkorra ...
OLIVÉR (patetikusan) Narancs!
KÁZMÉR (pátosszal) Banán!

Farkasszemet néznek egymással

(Józanul) No jó, ebből elég volt ... A banánt is szeretted. Ugyanúgy, mint a narancsot.
OLIVÉR (felordít) Tévedés! Ostobaság... Nagy tévedés. És Éva is a narancsot szereti... Tudd meg, a narancsot... Drágám, hogy szereti a narancsot. Hogy szerette a narancsot, drágám, mennyi narancslét ivott, szörpöt ... szürcsölt, szívta szalmaszálon, édes, hogy csucsorította száját, ajkát, és milyen gödröcskék nyíltak fánknyi pofikáján ... És utálta a banánszínű pulóverét! (Összeszedgeti a narancsokat)
KÁZMÉR (banánt eszik) Mégis ... Nem ennél, nem volna kedved megkóstolni egy banánt?... OLIVÉR A narancsból nem adok neked... egyetlen gerezdet sem.
(Szedegeti a narancsokat)

Kázmér eszik, eszik. A banánhéjat a zacskóba teszi. Majd újságot vesz elő

ÖTÖDIK JELENET

KÁZMÉR (újságot olvas: először néman, majd félhangosan, valami közőmbös dolgot, pl. az időjárásjelentést) Túlnyomóan felhős idő lesz, többfelé ismétlődő esőkkel. Ismét megélenkül, megerősödik az északi, északnyugati szél. A legmagasabb nappali hőmérséklet kedden 15-18 fok között alakul. Várható időjárás.
OLIVÉR Mutasd!
KÁZMÉR (átadja neki az újságot)
OLIVÉR (lapoz az újságban. Hangosan olvas) Nemeskéri Kázmér Olivér tragikus baleset következ-

tében 45 éves korában hirtelen elhunyt.
KÁZMÉR (kikapja Olivér kezéből az újságot)
OLIVÉR (betéve mondja) Nemeskéri Kázmér Olivér tragikus baleset következtében 45 éves korában hirtelen elhunyt. (Elkezd harsogva, nevetni)
KÁZMÉR Igen... ez áll itt.
OLIVÉR Jó! Mi?! Óriási!
KÁZMÉR (szintén, nevetni kezd)

Együtt nevetnek

OLIVÉR Meghaltam?
KÁZMÉR Meghaltam!
EGYÜTT Meghaltunk!
KÁZMÉR De hát ...
OLIVÉR Mit de hát... meghaltam!
KÁZMÉR Mit fognak ehhez szólni a barátaink?
OLIVÉR Eljönnek a ravatalhoz! (Nevet)
KÁZMÉR (gondolkozik, majd mint-ha virágcsokor volna a kezében... Raccsolva beszél) Drága jó barátom... Drága jó barátom. Te, ki szeretted a rántott padlizsánt, gombát, halat ...
OLIVÉR Úgy, úgy... raccsolj csak jobban.
KÁZMÉR Retket, salátát, borsót, burgonyát...
OLIVÉR Én a vegetáriánus! Libamájpástétom, rántott karaj, sertésoldalas, rostélyos, szafaládé, kocsonya...
KÁZMÉR (hirtelen más hangra vált, elegánsan beszél) Mon bien cher ami... bien cher ... Pall Mall, Astor, Chesterfield, kék Ekbert, fa-héjszínű Ekbert, Clan-dohány, Mar--tini, Courvoisier, Martell konyak.
OLIVÉR Nem is dohányszom ... Merci. (Utánozva Kázmért) És utálok a rövidet... Merci. Oh, mon bien cher, ami. Micsoda katasztrófa...
KÁZMÉR (más hangra vált) Ez itt a végállomás ... Megérkeztél. Anynyi autó, taxi, autóbussz, villamos, Mercedes, Fiat, Opel, Zsiguli után...
OLIVÉR (utánozva Kázmért) Nincs több séta, gyaloglás, kirándulás, sörözés, hátizsák ...
KÁZMÉR Nincs több mellkasdombo - ritás, és nincs több vörösvérsejt.
OLIVÉR Ötmillió-száztízezer és 90 százalékos festékindeks, haemoglobin...
KÁZMÉR (női hangot utánozva) Köt-tészet, versek, tragédiák. Szonett, stanza ... Olivér... Shakespeare, Petőfi, Goethe, Rilke, ah ... Olivér... tragédia ...
OLIVÉR Firkászok, írók, költők, zsenik... Egész úton hazafelé azon gondolkodom, azon gondolkodom, miként fogom, miként fogom... Az újságot... (Lobogtatva az újságot) az újságot... azt szeretem... válasz, politika, gyilkosság, apróhírdetések ... ezt szeretem, ezért szeretem, Nemeskéri Kázmér Olivér tragikus baleset következtében 45 éves korában meghalt. Ha-ha... Pedig nem haltam meg. Frászt haltam meg. Ez ha-zugság, rágalom, tévedés, rémhír-

terjesztés ... Ha-ha-ha ... isteni ..
óriási... (Hirtelen elhallgat, szomorúan) Te... mit fog ehhez szól-ni
Éva? Éva, a drága...

KÁZMÉR (nem felel)

OLIVER Virágot yesz... rózsát, szegfűt, koszorút... És eljön... bizonyára rohanni fog... El kell jönnie. (Átváltozva) Sápadt lesz, nagyon sápadt, kísért, beesett az arca, szeme... de gyönyörű, mint mindig. Szép. Talán felveszi a fekete kosztümjét ... a feketében még szebb a székesége, hosszú szőke haja... az alakja, a lába... El fog jönni, el kell jönnie ...

KÁZMÉR (halkan) Talán nem olvas újságot.

OLIVER (megijedve) Nem olvas újságot ...

KÁZMÉR Talán...

OLIVER Nem olvas újságot...

KÁZMÉR A nők kevésbé olvasnak újságot, mint a férfiak.

OLIVER Sose láttam a kezében napilapot. (Hirtelen fellelkesülve) De megtudja mástól...

KÁZMÉR Az lehet.

OLIVER Valószínű... Meg kell tudnia. Hogy meghaltam, hogy nem létezem már. Miatta haltam meg. Miatta... Földöntúli szerelem. (A székhez megy, leroskad)

HATODIK JELENET

Olivér egyedül a színen, a székben ül

OLIVÉR (hangja tragikusan groteszk)

Oh, csend ... csend, csend ...
Kétszeres csend, csend ... a csend-re csend rakódik... csend, csend mélysége, csend rétegei, csend... óh, bánat ... Csend ... Nincs más, csak a csend, csendek bizonyossága körülöttem, csend.

óh, szomorúság : csend... Csend. Csendek magassága, szélessége, csendek térfogata, csendek geometriája..

Óohh ... óohh ... Óh, kín, óh, csend... Csendek virágzása, csendek száráról hullogató csendlevelek, bennem, körülöttem, csendek cseppjei . csend ...

Oh, magány... Csendtöcsák, csendek szívárgása, csendek áradása, csendek hömpölygése...

Oh, kín, fájdalomatlan kín... csend takarói, csendek burkolózása, nyújtózása, csendek hallgatása, hallgatózása ... csendlehetek.

Oh, fájdalom... csendek párái, csendek forrósága, csendek Reménysége...

Oh, reménytelenség ... kihült csend. Csend, csendhalmazok, csendtömbök, csendsziklák, csendkavicsok ... Bánat, szomorúság, kín, magány, fájdalom, reménytelenség: csendek és csendek. Csendek fényévei, csendek galaktikája ... Tízszeres csend, százszoros csend, az értelem csend-

j e a hús csendje, a sejtek csendje az enyém én, én, én ... örökkévalóság...

Hirtelen csöngetés

HETEDIK JELENET

Csengetések ... Olivér feláll székéből, a jobb oldalon izgatottan belép-nek, szinte berajzanak a látogatók: férfiak, nők, számuk szükség szerint. Egyikük újságot lóbal. Egy más szavába vágnak

— Rémes volt arra gondolni.

— Rettenetes.

— Már ott láttunk az autópályán.

— Manapság nem kell sok ...

— Barátom, jól megijesztettél.

— Nem is értem... Ilyen tévedés...

— Jó tréfa, mondhatom... OLIVÉR

(a szék előtt állva) Hát akkor... megüljük a tort.

Nevetek

— Sápadt vagy kissé ...

— Úgy látszik, téged is megviselt a hír...

— Te, gyászjelentést nem csináltatsz?...!

— Lehetne...

Nevetés

— Megrendülten tudatjuk mind-azokkal, akik ismerték, szerették és tisztelték, hogy

— Hagyd abba... ostoba vicc ... Nem volt elég?

— Nemeskéri Kázmér Olivér tisztos polgárunk június 17-én hirtelen elhunyt.

— Rémes...

— Te... Elhamvasztatod magad? Akkor zsupsz, irány a krématorium, majd urnába seper-nek...

— S befalaznak a colombáriumba.

— Vagy gödörbe szállsz, a föld mélyébe, örök nyugalomba helyezzünk a temetőbe.

— (énekelye) Requiem in aeternum...Amen ...

— Mindenképpen por, isa és hamu leszsz.

-- Borzalmas...

— Apropos, melyik temetőbe?... Nem mindegy az?

— Vagy szórjuk szét hamvaitat a négy világtáj felé?

— Hallottam, egyszer Amerikából elküldték a nénike hamuját kis dobozban. Nem volt ráírva, mi-csoda. És pudingnak nézték.

Nevetés

Olivér és Kázmér közben székeket hoznak be, meg egy kis asztalt. Amikor Olivér kimegy, Kázmér bejön, és fordítva. Zene szól

KÁZMÉR Cinzano, Napoleon, Vodka,

Armagnac, Scotch whisky, London

Gin ... (Az asztalra állítja az üvegeket. Kimegy)

— Úgy látszik, ital mindig van a háznál, akár élő, akár holt ...

OLIVER (bejön, poharakat hoz) Tes-sék, mindenki töltsön magának. (Kimegy)

KÁZMÉR (bejön egy sütemény¹tálcával)

— Töpörtyűs pogácsa !

— Mégis, hogy halhattál meg, hogy került az újságba?

Kázmér közben kimegy

— Misztikus ... véletlen . Olivér

bejön

— (felállva) Akkor hát ...

— Úgy van, mire igyunk?

— Az egészségre?

-- Életre?

— Halálra?

— Életre-halálra?

Mind felállnak, koccintanak, isznak. Zene erősödik. Mindnyájan Olivérra néznek, aki áll és mosolyog

— Játsszunk zálogosdit!

— Zálogosdit, nagyszerű!

— A hottentotta királyt!

— Úgy van, a hottentotta királyt!

— Ki lesz a hottentotta király?

Egyikük felemeli a karját

— Jó, akkor maszkírozd magad.

Aki jelentkezett, befesti arcát feketére

VALAMELYIKÜK,

A KIKIÁLTO (nagyon határozottan)

A hottentották királya nem szere-ti a b betűt. Mindent adhattok ne-ki, amiben nem fordul elő a b be-tű. A hottentották királya éhes. Mit adtok neki ebédre?

— Levest.

— Húst.

— Főzeléket.

— Krumplit.

— Salátát.

— Gyümölcsöt.

— Sajtot.

— Feketét.

— Süteményt.

A KIKIÁLTO Helyes... kitűnő... Vajon milyen levest?

— Ragulevest.

— Paradicsomlevest.

— Káposztalevest.

— Tojáslevest.

— Hallevest.

A KIKIÁLTO És milyen húst eszik a hottentotta király?

— Sült húst.

— Vagdalt húst.

— Szűzerméket.

— Panírozottat.

— Bifszteket.

A KIKIÁLTO Bifsztek: Bé... bé... A bifszteket nem szereti. • Bé van a bifsztekben. Kérek egy zálogot.

Akinek zálogot kell adnia, valamiféle zálogot dob a földre: fésűt, zsebkendőt, noteszt, ruhadarabot stb.'

Milyen főzeléket eszik a hottentotta király?

— Spenótot.

— Tököt.

— Kelkáposztát.

— Sós kát.

— Babot.

A KIKIÁLTO Zálogot.

Az illető, akinek zálogot kel¹ adnia, zálogot dob a földre .

És milyen gyümölcsöt kedvel a hottentották uralkodója?

— Barackot. (Az illető azonnal a a földre dob valamiféle zálogot)

A KIKIÁLTÓ Nos? Tovább!

— Málnát.

— Epret.

— Ananászt.

— Banánt. (Földre dobja a zálogot)

A KIKIÁLTÓ A király imádja a sajtot.

— Ementálit.

— Rokfort-t.

— Camembert-t.

A KIKIÁLTÓ Zálogot!

Akinek zálogot kell adnia, zálogot ad

— Kecsesajtot.

— Juhtúrót.

— Kockasajtot.

A KIKIÁLTÓ A hottentották nemes királya mind megette a sajtot, az egész sajtállatot, amit neki adtak. Szervirozzátok a kávé.

— Tejeskávét.

— Törökvávét.

— Presszókávét.

— Aramhát.

— Brazíl-Santost.

A KIKIÁLTÓ Brazíliával nincs is diplomáciai kapcsolatban a b be-tű miatt.

Az illető zálogot ad

— Riót.

— Omniát.

— Costa Ricát.

— Ramhanát.

A KIKIÁLTÓ Jöhet a desszert.

— Mandulás.

— Csokoládés.

— Vaniliás.

— Diós.

— Habos.

A KIKIÁLTÓ Habos, habos... Zálogot a földre. A hottentotta király még soha nem evett habot.

Az illető zálogot dob a földre

— Fagyfalt.

— Parfé.

— Krém.

A KIKIÁLTÓ No mármost, öfelsége jóllakott. Unatkozik. Mivel szóra-kozzék?

— Hát kártyázzon.

— Hallgasson zenét.

— Szimfóniát.

— Operát.

— A Polnareffet, a Dalidát.

— Fejtsen keresztretjvényt.

— Gondolkodjon új reformokon.

— Írjon ki pótválasztásokat.

— Gyűjtsön gyufacímkét.

— Menjen el egy futballmeccsre.

— Nőzzön!

A KIKIÁLTÓ Helyes! A király nőt szeretne! Hogy hívják a lányt, az asszonyt?...

— Erzsébet.

— Rita.

— Francette.

— Veronika.

— Olga.

— Emmi.

— Colette.

— Helga.

— Ágnes.

— Marie.

— Barbara.

A KIKIÁLTÓ A b betűs nők szóba se jöhetnek. B: brr, brr, brr... Még ha a legjobb nő is a világon... Soha... Megundorodna a női nemtől. Különben imádja a nőket, minden nőt, szüz-e vagy sem, minden nőt imád, ilyen-olyan, szökét, barnát, vöröset, feketét... Rita, Françoise, Colette, Cecile, Olga, Henriette, Marie... Háremében, udvartartásában sok-sok nevű hölgy található. De b be-tűs... ha megtudná, hogy ilyen van, számúzná... megfosztaná magát férfiaságától... .

Zene erősödik. Egy ideig csak a zene szól

A hottentották királya kíván szól-ni hozzátok.

Csend

A HOTTENTOTTA KIRÁLY Kedves alattvalóim, nagyon-nagyon mek vagyok elegendetve ajánlataikkal. Keszenem, keszenem... A zálokok kifáltását mekbeszélem tanácsatóimál. (Feláll, mintha megáldaná őket) Addig is szórakozzatok. (Lassan kimegy)

Zene. Elsötétül a színpad. Zene

VALAMELYIKÜK „És monda Isten, teremtsünk embert a képünkre és hasonlatosságunkra. Teremté tehát az Isten az embert a képére.”

A színpad kivilágosodik, félhomály a jelenet végéig

KÁZMÉR (bejön, álarc van rajta, nem ismerni meg, egy ideig jár-ke, körülnéz, megcsóválja a fejét, lehajol, feláll, járkál tovább) Ez tehát a Föld, a Paradicsom. Éhes vagyok! Ennék egy bécsi szeletet. Ha ez a Paradicsom.

VALAMELYIKÜK „A kert minden fájáról egyél. De a jó és a gonosz tudásának fájáról, arról ne egyél, mert amely nap ejéndel, bizony meghalsz.”

KÁZMÉR Éhes vagyok! Frászt érdekel a gyümölcs, kell a kutyának! Bécsi szeletet, esetleg rostélyost, bifsztéket vagy töltött káposztát. Ha már a Paradicsomban vagyunk.

A színpad szélén a bal oldalról betolnak egy terített asztalt, rajta ételek. Kázmér leül, enni kezd

VALAMELYIKÜK „Nem jó az embernek egyedül lennie, szerzek ne-ki segítőtársat, hozzáállót.”

KÁZMÉR Remek wienersnicli, valódi bécsi szelet. Vékony, remekül panirozták, lelog a tányérról. Wienersnicli!

Egy álarcos nő szereplő betáncol a színpadra: nagyon kívánatos, vonzó,

hosszú szipkájában füstölő cigareta. Kintről halk tánczene

(Észreveszi a lányt, abbahagyja az evést, megtörli a száját, feláll, meghajol előtte) Szabad?

Elkezdenek táncolni, keringőznek, vagy más, lehetőleg lassú zenére táncolnak. Egyre intimebbé válik a táncjelenet. A lány Kázmér vállára hajtja a fejét... Bárhangulat. A zene átvált gyors, vad üteműre. Hirtelen csend

Ne egyen gyümölcsöt. Fertőzött. Vérhast, tifuszt, paratífuszt kap - hat tőle.

A LÁNY Ritkán eszem gyümölcsöt, cheri... Inkább konyakot iszom, meg pezsgőt...

KÁZMÉR Helyes, nagyszerű... A konyak, azt mondják, fertőtleníti... A LÁNY Fertőtleníti, nem fertőtleníti, iszom, cheri... A gint meg a whiskyt meg a vodkát is kedvelem...

KÁZMÉR Helyes. Igyon gint, vodkát, whiskyt... Csak gyümölcsöt ne egyen, különösen almát ne! (A lány elé térdel) Ígérd meg, hogy almába nem harapsz, se cigányalmába, se jonatanba, se ranett-be, se batulba, se starkingba... .

A LÁNY Jól van, cheri... megígérem... Ennyire féltesz, ennyire szeretsz... De hozz nekem egy kis tűtűt.

KÁZMÉR (feláll, az asztalhoz siet, közben a lány vonaglik. Kázmér itallal tér vissza) Tessék...

A LÁNY (megissza az italt) És gyere, gyere, szeressük egymást a Paradicsomban... gyere, cheri... .

KÁZMÉR (diadalmasan) Nemzeni fogok, nemzeni, hogy szaporodjunk...

Az asztal elé ágyat tolnak... Kázmér és a lány lefekszik

VALAMELYIKÜK „Ismeri Ádám az ő feleségét, aki fogad vala méhé-ben és szüli vala Káint és monda: nyertem férfiakat az Úrtól. És ismét szüli atyafiát Ábelt...”

A FÉRFI (az ágy előtt) Nyertem a löversenyen. Remekül futott a Zanzibár.

B FÉRFI (ugyancsak az ágy előtt) Vesztettem. Vesztettem...

A FÉRFI A te bajod... Minek löversenyzel? Nyertem! (Zsebéből köteg pénzt vesz elő. Lóbálja)

B FÉRFI Végem van...

A FÉRFI A te bajod... Ez aztán a pénz! Az Úr szeret engem, drága testvér... az Úr szeret engem, bizony. Totalizátor!

B FÉRFI (az A férfinak ugrik) Nesze! Nesze... Megöllek, Ábel!

A FÉRFI Pedig élhettünk volna egymás mellett a Paradicsomban. Te úgy, én így... (Elájul)

VALAMELYIKÜK „És ismeré Káin az ő feleségét, az pedig fogadta méhében és szüli Hanokhot. És Hanokhnak is lett fia, Irád. Irád nemzé Mekhujáelt, Mekhujáel Me-

thusaelt, Methusael nemzé Lámecket, Lámeck pedig vett magának két feleséget: az egyiknek neve Hada, a másiknak neve Csilla. És szülé Hada Jahált, Csilla pedig Tuhalkaint és Tuhalkain hugát Nahámot ..."

Közben a szereplők — Kázmér, a lány és természetesen Olivér kivételével elkezdnek játszani: labdáz-nak, egyikük biciklizni kezd, jutkosnak, fogócskáz-nak. A színpadon nagy a mozgás, gomolygó mozgás. Az ágyon Kázmér és a lány mozdulatlan. Háttal a színpad mélyén Olivér áll. Léggömbök szállnak, valamelyikük koriandereket, konfettit szór a levegőbe. Esetleg rakéták durrognak, karneváli hangulat

- Itt a jéghideg Coca-Cola, jaffa. Pepsi-Cola, Traubisoda.
- Éljen a Paradicsom!
- Éljen ... Hurrá! ..
- Éljen a rágógumi!
- Éljen a körhinta, szafaládé! -- És éljen a szardíniás szendvics, gombasaláta, töltött tojás.
- Meg a szalvéta, villa, kanál, kiskanál, nagykanál.

Hirtelen csend lesz, megmerevednek

VALAMELYIKÜK (*suttogva*) Séth, E'osz, Kenon, Mihalalel, Jorca, Enokh, Noé, Sém, Kám, Jafet.

Míg a neveket sorolja, Kázmér és a lány felkelnek az ágyról. A színpad előterébe jönnek. Megállnak

OLIVÉR (*suttogva*) Ha jól emlékszem, azt írja a Genézis, hogy Ádám első felesége nem is Éva volt, hanem Lilít, az a gonosz démon.

KÁZMÉR Nem fontos.

OLIVÉR (*suttogva*) És Lilít nem akart szeretkezni Ádámmal, mert nem akarta, hogy ő legyen alul.

KÁZMÉR Mindegy.

OLIVÉR (*suttogva*) Lehet, hogy a Paradicsomból történt kiűzés után Ádám és Éva megpihent egy folyónál...

KÁZMÉR Lehetséges ...

OLIVÉR (*suttogva*) Ekkor Sámuel tíz angyalával — valamennyi csodaszép nő — kiszökött föld alatti börtönéből, ezután az asszonyalakok lefeküdtek meztelenségükkel ...

KÁZMÉR Valószínűleg ...

OLIVÉR És Ádám előtt rútdolgokat csináltak.

KÁZMÉR Minden bizonyonnyal ... OLIVÉR Sámuel azt mondta Ádámnak: ti is így cselekedjétek. KÁZMÉR Lehetséges... valószínűleg... miért ne ...

OLIVÉR (*suttogva*) Lehet, hogy minden élő teremtmény közül Ádám és Éva szeretkezett először?

KÁZMÉR (*hallgat*)

OLIVÉR Miért nem felelsz?

KÁZMÉR (*hallgat*)

OLIVÉR (*suttogva*) Lehet, hogy meg kellett tanulniuk a szerelmet...

KÁZMÉR (*hallgat*)

A LÁNY Ugye, ha levetem az álarcát, akkor, akkor ehetek gyümölcsöt ... Körtét, barackot, almát ...

KÁZMÉR Ne vedd le az álarcot!

A LÁNY Szeretném látni az arcodat, cheri.

KÁZMÉR Hagyd magadon a maszkot! A LÁNY Szeretlek, az arcodat akarom látni, a szemedet, homlokodat ...

KÁZMÉR Megparancsolom! (*Odaugrik a lányhoz, és az álarcára tapasztja mindkét kezét úgy, hogy eltakarja egész arcát*)

A LÁNY Te Coca-Cola, te rágógumi, te virsli, te bécsi szelet.

Mozdulatlanok

OLIVÉR (*a háttérből*) Menjete a pokolba innét!

Olivérra fény vetődik, a többiek homályban

Halljátok? Menjete a pokolba innét!

Kázmér kivételével mind lassan hátrálnak

EGYIKÜK A zálogkiváltásból ma nem lesz semmi ...

Kázmér kivételével elhagyják a szobát

OLIVÉR Vedd le azt az álarcot!

KÁZMÉR Mi történt veled? (*Leveti álarcát*)

OLIVÉR Fehér mennyezetet talál a viaskodás, tékozló perlekedés ... Semmi, semmi ... (*A székhez*

megy)

KÁZMÉR Mi történt veled? Mi izgatott fel?

Olivér leül a székbe

OLIVÉR (*suttogva, motyogva*) Séth, Enosz, Mihalalel, Enok, Noé, Kám, Jafet,...

KÁZMÉR Összeviessza fecsegnek a könyvek, zavaros históriák. Nyugodj meg...

OLIVÉR Megint nem felelsz. Minden lehetséges. (*Fennhangon, határozottan*) Mindenesetre Éva ismeri már a szerelmet.

KÁZMÉR (*bólint*)

OLIVÉR Igen, Éva ismeri már a szerelmet.

KÁZMÉR (*bólint*)

OLIVÉR Meg a Paradicsomot.

KÁZMÉR (*bólint*) Minden bizonyonnyal ...

OLIVÉR A kéjt!

KÁZMÉR (*bólint*) Minden bizonyonnyal!

OLIVÉR A gyönyört!

KÁZMÉR (*bólint*) Minden bizonyonnyal...

OLIVÉR A kéjt, gyönyört... Bizony ... bizony...

KÁZMÉR Nem kétséges, kétségtelen, minden bizonyonnyal, bizonyára, bizonyosan, egészen biztos ...

OLIVÉR Sze-re-lem, É-va... Rajta

nem volt álarc, szemébe, arcába néztem!!

KÁZMÉR (*motyogva, hadarva*) Nem kétséges, kétségtelen, minden bizonyonnyal, biztos, egészen biztos.

OLIVÉR (*kitörve, hevesen*) Mind eljöttek... Csak ő nem jött el ... Pedig meghaltam ... Csinálj már valamit! Segíts!

KÁZMÉR (*nem felel, ránéz*)

OLIVÉR Hozd vissza Évát!

KÁZMÉR (*nézi Olivért*)

OLIVÉR Segíts! Talán írni kellene neki!

KÁZMÉR (*nem felel*)

OLIVÉR Igen, egy levelet!

KÁZMÉR Először nyugodj meg! Így nehéz fogalmazni.

OLIVÉR Ugye segítesz megfogalmazni a levelet?...

KÁZMÉR Persze... de nyugodj meg... pihenj egy kicsit ...

Olivér lassan megnyugszik. Ül a széken mozdulatlanul

NYOLCADIK JELENET

Kázmér Olivér előtt áll. Mintha ringatná, altatná

KÁZMÉR (közömbösen, groteszken, altatódalszerűen)

Dudu duu du duduuu, dududu du duduuu. Kémények okádják a füstöt, okádják a füstöt a kémények, füstöt okádnak a kémények,

s te csak pihenj és aludj ...

Dudu duu du duduu, dududu du duduu. Sarkon áll a lángossütő, lángossütő áll a sarkon, áll a sarkon a lángossütő,

s te csak pihenj és aludj ...

Dudu duu du duduuu, dududu du duduu.

Egy hét óta nem esett az eső,

eső nem esett egy hét óta,

nem esett egy hét óta az eső,

s te csak pihenj és aludj ...

Dudu du duuu duduu,

dudu duu du duduu.

Okádják a füstöt a kémények,

lángossütő áll a sarkon, egy hét óta nem esett az eső,

s te csak pihenj és aludj.

Dudu duu du duduu

Elsőtétedik a szín

duda duu du duduuu

duda duu du duduuu

Egy ideig még hallani a dűdolást

dudu duu du duduu,

dudu duu du duduu,

dudu duu du duduu,

dudu duu du duduuu ...

Csend. Kázmér kimegy

KILENCEDIK JELENET

Sötét. Olivér a széken alszik. Lassan félhomály. Kázmér bejön matröztrikóban, két koffert hoz be. A két koffert élére állítja, egymással szemben leteszi a színpad közepére. Sétálni kezd

KÁZMÉR Hagyjam aludni ... ? Si-

váran, üresen... (Leül az egyik kofferra) Almodnia kellene... (Elkezd vetkőzni: leveti a matrőztrikót. Öltözködik: csinos, jó nő lesz belőle: Éva nyári öltözékben. Rágyújt egy cigarettára, így ül egy ideig. Hátulról a szék felől megjelenik Olivér matrőztrikóban. Mosolyog, látni rajta, hogy nagyon boldog)

OLIVÉR Drágám... egyetlenem...
KÁZMÉR—ÉVA Elutazunk... nyaralni, pihenni, szórakozni. OLIVÉR Óh, szerelmem, bármit kérsz tőlem...
KÁZMÉR—ÉVA Elmegyünk a tengerpartra...
OLIVÉR Bárhová elmegyek veled... (Leül a másik kofferra) KÁZMÉR—ÉVA Utazunk ...

Az utazás némajátéka. Olivér az egyik kofferon ül, Kázmér—Éva a másikon

Tenger, víz, napfény, levegő, végtelenség...
OLIVÉR És mi ketten ... szerelmem ...
KÁZMÉR—ÉVA (suttogva) Igen...

Olivér Kázmér—Éva kezére teszi a kezét. Nézi boldogan, átszellemülten. Kázmér—Éva mosolyog, cigarettázik. Némajáték

Tudod, diákkoromban egyszer az a képtelen ötletem támadt, hogy a cápák barátja legyek.

OLIVÉR (riadtan) A cápák barátja?... Drágám...

KÁZMÉR—ÉVA Miért?...

OLIVÉR Ez rettenetes...

KÁZMÉR—ÉVA Ugyan... nem kell annyira megjéjned ... Állatok... (Nevet, kedvesen) A cápák orsó alakú porcos halak, úgynevezett harántszájúak, szájuk alul helyezkedik el.

OLIVÉR (kissé ijedten) Gyors, 'kitűnő úszók'...

KÁZMÉR—ÉVA (mosolyogva) Úgy számos cápa eléri a tizenkét métert. Sok-sok fajtáját ismerjük.

OLIVÉR (bizonytalankodva) A macskacápa.

KÁZMÉR—ÉVA (mosolyogva) Úgy van, van kis és nagy macskacápa. Mind a kettő halakkal, kagylókkal, csigákkal, rákokkal táplálkozik.

OLIVÉR (akadozva) Érdes cápa...

KÁZMÉR—ÉVA Elűlső meg hátulsó hátúszójának töviseiről kapta a nevét. (Mosolyog, cigarettázik)

OLIVÉR (akadozva) Fekete cápa.
KÁZMÉR—ÉVA Fekete cápa, grönlandi cápa. Ezek jóformán mindent megessznek, ami eléjük kerül. Még a bálnákat is kinnözzák mohóságukban. (Mosolyog)

OLIVÉR Ezt nem tudtam...

KÁZMÉR—ÉVA (mosolyogva, rendkívül igézően) Mindenesetre, ha cáparól esik szó, mindenki többnyire az emberevő cápára gondol. drágám.

OLIVÉR (megborzongva) Ilyen a kék cápa.

KÁZMÉR—ÉVA Három-hat méter. minden trópusi és szubtrópusi tengerben megtalálható... (Eldob-

ja cigarettáját) Elmegyünk csónakázni... Csak nem félsz? A halakkal, planktonokkal, rákokkal, heringekkel táplálkozó szelíd cápák kevésbé bizalmatlanok. Velük hamarabb megbarátkozunk. De az emberevő cápákkal másképpen van... Hogyan lehetek a barátjuk?... (Mosolyog)

OLIVÉR Nem tudom... Őrültség ez. Féltetek.

KÁZMÉR—ÉVA Nem szeretem a gyáva férfiakat, anyámasszony katonáit. Külöfélé vérző hűsokkal kell etetni őket... (Elkezd vetkőzni)

OLIVÉR Mit csinálsz, szerelmem? ...

KÁZMÉR—ÉVA (mosolyogva) Mondtam már, a cápák barátja akarok lenni. (Cáparuhát vesz elő) Cáparuhát veszek magamra.

OLIVÉR (megdermedve) Cáparuhát? ...

KÁZMÉR—ÉVA Kalapács-pörölycápanak öltözöm... Ez szintén az emberevő cápák családjába tartozik. Koponyája oldalirányú megnyúlásával feje kalapácsra hasonlít. Segíts belebújni a cápamez-be! Nézd csak! (A földre mutat) Zebracsíkolatukkal egész közel jönnek a cápákat kísérő kalauz-halak.

OLIVÉR (borzadva néz maga elé)

KÁZMÉR—ÉVA Kecses ívben követik óriás vérszomjas társuk minden mozdulatát, s eközben a cápa elűlső része felett úszkálnak... mellúszói alá rejtőznek, cikáznak a vízben... Olyan ez, mint egy víz alatti tűzijáték... (Belebújik a cápamezbe) No jó, nem segítesz...

OLIVÉR (megborzadva) Nyűzsőgnek körülöttünk a cápák.

KÁZMÉR—ÉVA (mosolyogva) Nem tudom, a cápák megérik-e szándékukat. Mindenesetre eljön az ideje, hogy bizonyítsák, befogadnak-e barátjuknak vagy sem.

OLIVÉR (rémlen) Rémes, undorító...

KÁZMÉR—ÉVA (kacéran) Milyen vagyok? Hátam szürkésbarna, hasam fehér... Elmehtnék egy divatbemutatóra... Hogy tetszem neked?... (Átöleli Olivért) Szeretsz?...
OLIVÉR Éva...

KÁZMÉR—ÉVA (mosolyogva, nevetve) Látod, ez a cápafajta kalapáccsal, pörölyével süjt le áldozatára. (Hirtelen mozdulattal leugrik a kofferról a földre)

OLIVÉR (kétségbeesetten) Éva! Szerelmem! Éva!

KÁZMÉR—ÉVA (mintha karjával tartaná fenn magát) Maradj csendben.

OLIVÉR (halkabban) Éva! Szerelmem! KÁZMÉR—ÉVA Hallgass el! Ne beszélj!

OLIVÉR (kétségbeesetten gesztikulál)

KÁZMÉR—ÉVA (mozdulatlanul) És ne gesztikulálj! Ne mozogj! OLIVÉR (kétségbeesetten, mereven ül)

KÁZMÉR—ÉVA (suttogva) A cápák körülúszkálnak... Némelyikük egészen közel jön hozzám...

Szinte érint a testük... Sok-sok cápa körülöttem... érzem a felkavart víz hullámzását... Fenn tartom magam a felszínen... lebegek ... majdnem mozdulatlan vagyok... Ezek az első pillanatok... Elindulok... elkezdek úszni... lassan... lassan... testemmel, karommal mimelve cápaságot. (Úszik. Úszómozdulatok., teste vonaglik jobbra-balra)

OLIVÉR (ujjával mutogat rémlen)

KÁZMÉR—ÉVA Ne mutogass... Mondtam már, maradj nyugton. Tudom, bal oldalamon hozzám szegődik egy cápa. Csúcsos, hegyes a feje, mintha görkös torony darabkája volna... Jobb oldalamon, csipóm magasságában orra, szája egy másiknak... (Egyre erőteljesebben úszik) A cápák követnek... Elkezdenek fickándozni... először egy, aztán a többi... szét-bomlik a raj, mely kialakult mögöttem... cikáznak... (Mozog,

tekereg, forog) Valami önfeledt játék kezdődik... játék fel-alá... Szinte hűznak, visznek, úznak, hajtanak, kényszerítenek... körül-táncolnak ... Nem bántanak, Olivér... Nézd! ... Siklanak, 'tódulnak, siklanak, tódulnak... És a víz, a tenger : százféléképpen remegő, csillogó, rojtózó, foszladozó megszámlálhatatlan alakzatot mutató, örökké változó forma. Ezt csak innen látni. Csodálatos! Örült, részeg és józan, és véges, végelethatalan, értelmes, értelmetlen... félelmetes minden...

OLIVÉR (félelemmel, de halkán) Gyere ki onnan!

KÁZMÉR—ÉVA (egyre önfeledtebben) Homoruló-domboruló íveken a mámor, gyönyör... Nem bántanak.

OLIVÉR (örülten, hangosabban) Gyere ki onnan! Drágám!

KÁZMÉR—ÉVA (egyre önfeledtebben) Hogy nyargalászik, tobzódik minden!

OLIVÉR (örülten hangosabban) Gyere ki onnan, Éva! KÁZMÉR—

ÉVA (önfeledten) Vízkigyók, szerpentinek gurulnak, bomlanak szét ...

OLIVÉR (egyre hangosabban, már kiabál) Gyere ki onnan! KÁZMÉR—ÉVA (eksztázisban) Gyöngyöző, tarajos buborékok rohannak, rohannak, fröccsennek nyomában...

OLIVÉR (kiabálva) Gyere ki onnan!

KÁZMÉR—ÉVA (önfeledten, ekstázisban) Karnevál, show, bál... szertartás, misztikum, varázslat... óóóh...

OLIVÉR (ordítva) Gyere ki onnan!

KÁZMÉR—ÉVA (önfeledten, diadalmasan) Cápaságom bizonyossága!

OLIVÉR (ordítóza) Éva, drágám, szerelmem, egyetlenem!

KÁZMÉR—ÉVA (diadalmasan) Cápaságom bizonyossága! Befogadtak!

OLIVÉR Gyere ki onnan! KÁZMÉR—

ÉVA Befogadtak. Cápa vagyok!...

OLIVÉR *(rettenetesen nagyot kiált, hangja kétségbeejtő, leugrik a kofferról Kázmér—Éva mellé)*

Elsötétedik a színpad. Olivér kiáltásának visszhangja messziről, melynek folytatása a szék felől egy hasonló kétségbeejtő reális kiáltás. Lassan megvilágosodik a színpad: Olivér a székben ül. A kofferok, Kázmér—Éva sehol

TIZEDIK JELENET

OLIVÉR *(a székben, kábultan)* Segíteni akartam, megmenteni... S ő, Éva ... rettenetes erővel, iszonyatos erővel ráütött a fejemre... *(Suttogva, rémülten)* Bizonyítania kellett... bizonyítani a valódi cápák előtt... S én... én elájultam. A véres víz nem sokáig sistergett körülöttem... Felfaltak ... *(Suttogva, mereven)* Felfaltak ... S Éva aztán felmászott a csónakba, s visszabámult a vízbe... Meg akartak volna ölni?... Meg akart volna ölni? Fel akart falatni a cápákkal? Éva?...

KÁZMÉR *(berohan a jobb oldalról)* Be kell fizetni a telefonszámlát! *(A szék elé áll, eltakarja Olivért)*

OLIVÉR Nem ... nem... ez nem lehet igaz. Alom volt csak, szörnyű álom. Éva ilyesmire nem képes... És engem?...

KÁZMÉR Még ma, mindenképpen még ma el kell menni a postára, és be kell fizetni a telefonszámlát.

OLIVÉR De hogy lehetett ilyen álom ... ? Az álom bizonyos látási és hallási képzeteknek, lappangó képeknek rendezetlen és akaratunktól független sorozata bennünk.

KÁZMÉR Ma van az utolsó nap, le-jár a befizetési határidő.

OLIVÉR Mi lappang bennem? Az álomnak köze van a valósághoz?

KÁZMÉR Ha nem fizetjük ki a számlát, elfelejtjük, esetleg kikapcsolják a telefont.

OLIVÉR Miért tette volna ezt velem?... Nem! Nem! Ostobaság! Miért, miért jelentek meg álomban a rémképek? Cápák ... Éva ... Én... Még hogy Éva cápává változik?! Valamit jelenthet az álom.

KÁZMÉR És az nagy baj, ha kikapcsolják az állomást, kényvenyezhetjük... és várhatunk hónapokig!

OLIVÉR Talán csak kíváncsi volt ... Igen... persze... a nők kíváncsiak. Kíváncsi volt, megtennék-e érte mindent. Feláldoznám-e magam érte. A nők szeretik ezt ...

KÁZMÉR Hallod? Még ma be kell fizetni a telefonszámlát, ma van az utolsó nap.

OLIVÉR Mindenképpen csodálatosan viselkedtem. Rettenetesen, hősiesen... Még akkor is, ha felfaltak volna a cáák... Éva... szeretlek... Bármit jelentsen ez az álom.

KÁZMÉR Hallod? Hallod, amit mondok? És azonkívül a szeméttartályt is le kell vinni a kerítés elé, kedd van, jönnek a szemetesek. És hangversenybérletet is kel-lene venni, lehetőleg a földszintre, a tizedik és a tizenötödik sor között, a jobb oldalon. És le kell mostani az autót, olyan a karoszeriája, mint disznó bőre a sárban... És megjelent az új Apollinaire. És láttam egy rozsdabarna spriccelt nyakkendőt... És futballmeccsre is érdemes lenne ki-menni... Tehát : telefonszámla,

szeméttartály, koncertbérlet, autómossa, spriccelt nyakkendő, futballmeccsrangadó ...

Kázmér ellép a széktől. Olivér mozdulatlanul ül, mint a darab legelején. Kázmér többször körülsétálja a széket, majd gondolkodva meditatál

Szék... szék... A szék egy személy részére való, rendszerint négy lábon álló, többnyire támlával, karral ellátott ülőbútor ... *(Megnézi a széket)* Ez hajlított szék... *(Elkezd füttyörészni, de abbahagyja. A színpad másik oldalán betolnak egy telefont. Kázmér a telefonhoz meg-g, Tárcsáz)* Halló ... ? Bizományi? Bizományi Áruház? Éva kisasszony?... Csókolom. Itt van egy szék... *(Hallgatja)* Igen... Az ablaknál áll ... Olyan, egészen olyan... Elküldenének érte?... Most, mindjárt... Köszönöm... Azonnal itt lesznek? Már úton is vannak? Hát ez nagyszerű!... Hogy mondja?... Már beléptek a kapun? A lift-ben... A lift megy felfelé... Értem, kisasszony... Nemeskéri Kázmér Olivér... igen, a csengő-gomb alatt a névtábla... Ugy van...

Bejön két tagbaszakadt férfi, fel-emelik a széket Olivérostul és kivi-szik

Nehéz a szék... elég nehéz a szék... értem... igen, lehet... No de azért elbírják... Nem történt semmi különös... Köszönöm, nagyon köszönöm. Majd értesítenek... Jó. Kezét csókolom. *(Le-teszi a kagylót, elkezd füttyörészni. Füttyörészve ellenkező irányba kimegy)*

Szigorú elemzés

A *Szegény Kriszti* című darabban adva van egy műzeum, az „Egyetemes Sebek Múzeuma”, ahol dr. Prónay a gondnok, és Lédererné a takarító. A kiállított szobrok, panoptikum figurák olyan alakokat jelképeznek, akiket valaha megsebeztek és/vagy megöltek. Mindezek egyértelművé teszik, hogy allegóriáról van szó e darabban.

Az emberi kegyetlenkedéseket bemutató alagsori kiállítótermet senki sem látogatja. Közönség hiányában a politikai gyilkosokra asszociáltató nevű dr. Prónay és a „köztörvényes” gyilkosokra utaló nevű Lédererné (az egykori „böröndös gyilkost” hívták így) egymásnak tartanak „ismeretterjesztő” előadásokat. A „múzeum” igazgatója nem törődik a dolgokkal, csak „galambjaival”. Egyszer csak ide téved Kriszti, „a Fővárosi Középmagastól”, mert „kétszeresére bővítjük a múzeumot” és őt bízták meg azzal, hogy nézzen bele a tervekbe. Dr. Prónay ki akarja dobni, de mikor kiderül, „látogató” is lehet belőle, örömmel fogadja. Elsősorban azért, mert már régen volt itt „látogató”, s ettől kezdve nemcsak „ábrándozás lesz az életünk”. Vagyis: gyilkolhatnak. Hogy ne legyen tévedés, Kriszतिकének a „történelemlétkönyvből” ismerős dr. Prónay neve, aki azonban csak rokonságban áll a hírhedt figurával. Lényegében azonos vele, s ez nevén kívül abból is kiderül, hogy a „történelmi sebek-ről” igen nagy lelkesedéssel beszél. Léderernét illetően sem lehet kétségünk, hiszen kijelenti: „istenem, milyen gyönyörű dolog sebet ejteni”. A szerző igyekszik a problémát kiszélesíteni e két alak szövegeiben, akik elmé-láznak a régi sebek nagyságán, „melyet mindig elvakartunk”, „melyből apáink vére folyt”. Majd megmutatják Kriszतिकének azt a különtermet, amelyben a lelki sebek vannak. Míg ő ezt nézi, elhatározzák, vitrinbe teszik Kriszतिकét, vagyis megölik és zanzásítják.

Tudjuk, minden allegória úgy születik, hogy előbb van a kifejezni kívánt gondolati tartalom, s ehhez kerestetik az ezt hordozó eseménysort. Mivel a konkrét valóságban ilyen múzeum nincs, s az eseménysor sem hasonlít valóságos eseménysorra, itt is előbb kellett lennie a jelentésrétegnek, s ezután lehetett keresni hozzá eseményeket. Azonban nem bizonyos, hogy az így összerakott sor azt a jelentést hordozza, amit neki szántak.

A „látogatók” hiánya passzivitásra készíti a gyilkosokat, vagyis: ma nincs módjuk sem fizikai, sem lelki sebeket osztogatni. Azonban egyszer csak megjelenik a potenciális áldozat, ami egyáltalán nem következik az eddigiek drámai logikájából. Hiszen ha dr. Prónay és Lédererné eddig csak egyszerűen azért nem öltek, mert nem volt látogató, akkor vagy a látogatók hiányának van valami oka, vagy annak, hogy most Kriszti ide tévedt. De mivel egyiknek sincs oka, érthetetlen marad, hogy mégis miért aktív a két gyilkos, hiszen minden komplikáció nélkül megölhetik Kriszतिकét. Így az allegória egyik jelentésszintjén ezt a közlést kapjuk: a politikai és a köztörvényes gyilkosok, amikor közelükbe téved egy ártatlan ember, megölik, mert megölhetik. Az allegória egyértelművé tételét szolgálja, hogy a múzeum mellett van a halotthamvasztó, és hogy Lédererné veje ítéletvégrehajtó, akitől még dr. Prónay is retteg, mert ez a hóhér mindent el tud intézni.

A darab nem azt a közlést sugallja, hogy az embereket, az ifjúságot igen nagy mértékben nyomorítják a „történelmi sebek”, s nem is azt, hogy *köztünk élnek* gyilkosok, akik a tervekbe bepillantani akaró ifjakat megölik, eltüntetik, vagy nem adnak nekik helyet a nap alatt. A darabban ugyanis csak hárman szerepelnek, s kettőnek érződik halvány hatása: a hóhér és a „galam

bász” igazgatóé. De egyikük sem befolyásolja az itteni eseménysort; csak a három alakból indulnak ki jelentéseket hordozó vektorok. Így alapjaiban hamis valóság-képet kapunk. Hiányzanak azok, akik *között* élhet de. Prónay és Lédererné. Így nem érthető az sem, hogy miért nincs „látogató”, amikor bármelyik pillanatban mégis lehetséges „látogató”. Mindezek a valóság erővonalainak oly nagymértékű leegyszerűsítését jelentik, amelyek lényegében hamisítják meg a valóságot. Hamis valóság szemlélet alapján pedig sohasem születhet jó mű.

Ákár az életjelenségek közül, akár egy eszme- vagy gondolatkör problematikájából — allegorikusan is — az formálható hitelesen *drámává*, amely kizárólag az emberek közötti viszonyrendszerekben létezik. Itt a darab jelentései nem a dr. Prónay és Lédererné közötti, és nem az ő kettőjük és Kriszti közötti viszonyból alakulnak ki, hanem a két főalak nevéből, illetve viszonyaiktól teljesen független belső tartalmaiknak elmondásából. Ami itt viszonyok nevezhető, csak ennyi: dr. Prónay fölényét akarja Léderernével éreztetni, noha hóhér veje miatt fél tőle; ők ketten azt játsszák, hogy az egyik a látogató, a másik, az előadó, s Lédererné végre szeretne előadó lenni; Kriszतिकét 'ki akarják dobni, majd kedvesek lesznek vele, s itt tartják azzal a szándékkal, hogy megölik; Kriszti ke hivatalos minőségben téved ide, aztán csak úgy látogatóvá válik, aki bizalommal van a másik kettőhöz. A darab említett jelentései vagy az egyetemes sebek problematikája, tehát nem a közöttük levő viszonyokat megjelenítő szövegekben — mert ezek függetlenek attól -, hanem a viszonyoktól teljesen független megnyilvánulásaikban jelennek meg, mint az ő belső tartalmaik előszámlálása. Viszonyrendszertől független belső tartalmak elmondása pedig nem igényel szükségszerűen dialógikus formát. Az alakok közötti viszonyok hiánya tehát a dialógusok hiteltelenségét okozza, ezek együtt pedig azt, hogy semmiféle feszültség nincsen. A darab kissé mesterségesnek, kiagyaltnak tűnik, az alapprobléma, a „történelmi sebek” megléte ellenére.

Ugyanakkor zárt környezet fogja körül a másik egy-felvonásos, a *Dilettánsok* eseménysorát is. A Tanár elme-gyógyintézetben van, s most egyik volt tanítványát, Kicsit hívta ide. Felelevenítik a középiskolai szép időket. A Tanár külvárosi tanítványaiból független szellemiségű, fogékony és érzékeny embereket, elsősorban mű-vészeket akart nevelni, olyanokat, akiket a szépség, jószág, igazság vezérel. Persze arról is szó lehet, hogy a Tanár hamis illúziókat épített beléjük. Az említett tulajdonságok egy kicsit a „betegség” vagy inkább a „nem egészséges” szimptomáiként értelmeződnek. „Egészséges” csak az a volt iskolatárs, aki itt orvos, s akinek már akkor Stréber volt a neve. A Tanár azért hívta ide Kicsit, hogy ölje meg Strébert, mert a Tanárt is, volt osztálytársaik jó néhányát is Stréber hozatta be ide jogtalanul és alaptalanul, azzal a céllal, hogy az igazságra és szépségre fogékonyakat kiemelje a társadalomból. Mikor Kicsi valóban meg akarja ölni, az ápolókkal lefoghatja és bezáratja. Az érzékenyek és fogékonyak ugyanis veszélyes gócot képviselnek abban a társadalomban, amelyben Stréber az egészséges. Végül Stréber a Tanárral fellapoztatja a régi osztálykönyvet újabb áldozatot 'kiszemelendő; vagyis a Tanárt a továbbiakban is arra kényszeríti, hogy hívassa ide a társadalomra veszélyes embereket, hogy azokat is bezárhassa.

Miről van itt szó? Vagy arról, hogy a társadalom ha-mis vágyakat és illúziókat bizonyuló jövőképet fest a fiataloknak, amit aztán lerombol; vagy arról, hogy a beléjük épült ifjúkori igaz álmokat, a szépségre és igazságra való vágyat a társadalom kiirtja a Stréber(ek)en keresztül. Látható, ez a jelentés igazabb, a társadalmi gyakorlatban inkább meglevő tényezőkre épül, mint az előző darabé. Hiszen mindannyian tudunk saját tapasztalatunkból példákat mondani, hogy a tehetségeseket, a többet és jobbat tenni akarókat környezetük sokszor megbénítja, tehetetlenségre kárhoztatja, légüres térbe helyezi stb.

Azonban ennek az írásnak is alapvető baja, hogy szűk a valóság szemlélete, mondhatni sematikus. Háromféle

ember van: a szépségre és igazságra fogékony, aki sem-mit sem tud tenni a másik ellen, aki stréber, s veszélyes gócnak tekint a nála értékesebbeket, s akinek esz-közei is vannak — s ez az eszköz a harmadik ember --, hogy az elsőt sikerüljön félreállítani,

Némely közlésrészlet az alakok közötti viszonyokból fakad. A Stréber és Kicsi közötti viszony következménye — de csak Stréberből kiinduló viszonyvektorral —, hogy Kicsit bezárják az elmeegógyintézetbe. Strébernek a Tanárhoz is van viszonya: őt kényszeríti a becsalógató szerepére.

Kicsi és Tanár között azonban nem jön létre igazi viszony. Mikor a középiskolai műltről esik szó, mind-kettejüknek csak belső tartalmaik jelennek meg, az egymáshoz való viszony nélkül. Ezért nem világos, mit akar a darab ezen a ponton közölni: azt, hogy a Tanár már abban az időben tudván tudva illúziókat épített be-léjük, vagy azt, hogy valóban fogékonná akarta tenni őket a valódi igazságra és szépségre. Ez csak akkor derülne (ki, ha a Tanár és Kicsi viszonyában megjelenne valamelyik jelentés. Azt nem lehet elképzelni, hogy a Tanárban tudatosan egyszerre élt volt ez a két törekvés. Ha pedig a szépség, igazság iránti fogékonyság betáplálása csak eredményében válik ellenkezőjévé, vagyis illúzióvá, akkor más viszonyokat kellett volna ábrázolni, hogy ez a közlés érvényre jusson.

Azonban akármelyik is a Tanár valódi arculata, a darabban alapvetően mesterséges, vagyis az élettől teljesen idegen mozzanat az elmeegógyintézetbe való be-csábítás. Ez ugyanis mindenképpen azt jelenti, hogy csak bizonyos trükkkel lehet az értékes embereket ide becsábítani, hogy aztán így lehessen őket itt tartani. Ha viszont Strébernek akkora hatalma és lehetősége van, hogy itt tarthatja őket, teljesen szükségtelenné válik a becsábítás mozzanata.

A közlés azért sem lehet sokrétű, mert az ábrázolt alakok is sematikusak. Stréber csak a neve által mo

tiválva ítél el vagy zárat be értékes embereket; a Tanár motiválatlanul tűri, hogy felhasználhassák az idecsalógatásra. Kicsi pedig csak vágyódik az igazi szépségre és igazságra. Viszonya pusztán ennyi: ő Stréber újabb áldozata, ami mint viszony, csak Stréberből indul ki.

Így voltaképp egyetlen gondolatkör sem formálódik --+ még allegórikusan sem — drámává.

E sikertelenség oka minden valószínűség szerint az, hogy a szűk, leegyszerűsített viszonyokban a valósághoz való hasonló viszony jelenik meg. Így minden mozzanat az egyéni, szubjektív ötlet szintjén marad. Ha valaki bármily erősen átéli, hogy az ifjúságot, a történelmi múltat képviselő alakok „ölik meg”, nem hagyják élni vagy érvényesülni, akkor is teljesen extrém és alapjaiban hamis, ha a történelmi múlt azzal azonosul, amivel dr. Prónay és Lédererné azonosná teszik. És hiába van több igaz valóságmozzanat a *Dilettánsok* problematikájában, és ezt is — például hogy a stréberek tehetetlenségre kényszerítik a tehetségeseket — hiába éli át valaki bármily fájdalmasan vagy akármekkora erővel, az írás mégsem válik drámává, ha ez nem viszonyrendszerekben vagy csupán sematikus viszonyrendszerekben jelenik meg. Az a kérdés viszont, hogy egy adott korban miféle tartalmak léteznek kizárólag az emberek közötti viszonyokban, a történelmi-társadalmi helyzettől függ, nem a szerző átéltségétől. Így ennek felismerése elsősorban nem a tehetségen vagy -tehetségtelenségen múlik, hanem a valóságismeret mélységén.

Mindkét egyfelvonásos tere is szűk. Mivel egy dráma tere nem a fizikai környezettel, hanem az alakok közötti erőterrel azonos, ez utóbbi határozza meg az előbbit. A daraboknak ez a szegmentuma is az iméntieket igazolhatja. A viszonyok sokrétűsége miatt szűk a fizikai tér is: alagsori szoba, ahová nem járnak látogatók, és elmeegógyintézetbeli szoba, ahová csak az léphet, akit ide be is engednek.

Dilettánsok

Mottó:

Naconxipánban újra hull a hó
Megindul mindig mintegy varázssra
Ha bolondot vonszolnak valahol
Ne félj nem virrasztasz Te sem hiába
Nem rég így éltem én is érintetlenül
Buborékvért szívárványlott körülöttem

Személyek

TANÁR ÚR
KICSI, az egyik az osztályból
STREBER, a másik az osztályból
APOLOK

A szín kórházi szoba, hófehér falak, egy fehér vaságy. A Tanár úr kicsi, púpos öregember. A hosszú, lefojtott csönd után Kicsi érkezik. Kicsi sovány, vékony fiú

TANÁR ÚR Kicsi ... !

KICSI Tanár úr ... ! De rég nem láttalak...

TANÁR ÚR Ólelj meg még egyszer! De boldog vagyok...

KICSI Hogy eltűntél! Te „rosszcsont” ...

TANÁR ÚR Hát, most itt vagyok, s Te, hogy vagy? KICSI

Optimistán... Bár biz'isten nem sok okom van rá.

TANÁR ÚR Miért? Mit csinálsz?

KICSI Semmit, lógok, csavargok, ábrándozom, no és még mindig írok, írok és újra írok. De, hány éve is, hogy leérettségiztünk?

TANÁR ÚR Bizony, tíz éve is megvan ...

KICSI Az ám... Mi, a régi tanítványaid lassanként harmincévesek vagyunk. Miért nem kerestél meg eddig, s most miért ilyen hirtelen?

TANÁR ÚR Hja ... Istenem... magam sem értem... De azóta

KICSI Hogy tehetted ilyet? Éppen velem... pedig hogy szeretted, mennyire fontos voltál nekem, igen, mindent neked köszönhetek ...

TANÁR ÚR Ne dicsérd, fiam... Tudod, mennyire szeretlek benneteket...

KICSI Minket? Te zsvány... Te mindig a lányokat szeretted jobban...

TANÁR ÚR Nem... nem igaz! Benneteket is mind. KICSI Nem is értem, miért maradtunk hozzád mi mindig hűségesek?

TANÁR ÚR És Téged szeretted a legjobban ...

KICSI Miért is feledtél el engem? Ezen gondolkozom.

Talán mert mindig is a legkiszolgáltottabb voltam köztetek.

TANÁR ÚR Ne mondd ezt, nem mondhatod!

KICSI Hogy elcsereáltél volna engem minden új szerelmedért! Nem tagadhatod ...

TANÁR ÚR Nem igaz, ez az osztály volt az életem értelme.

KICSI Tanár úr, ne kezd el megint!

TANÁR ÚR Tebened bíztam a legjobban, fiam.

KICSI Ne fáraszd magad!

TANÁR ÚR Igenis, te voltál a legtehetségesebb közöttünk...

KICSI Csak én tudom, milyen középszerű voltam köztetek.

TANÁR ÚR Te vagy a legerősebb köztünk, fiam ... KICSI

No lám, kémleljük egymást, és szánjuk is, és lám,

érezzük mindketten ezt a szánalmat, de mondhatom-e

Neked, hogy még hiszek mindenben, és Te bevallod-e

végre a gyengeségemet ... ?

TANÁR ÚR Nem, soha! Ha kell, világgá kürtölöm, hogy Te vagy a legtehetségesebb, hogy ez volt a legtehetségesebb osztály, amit valaha is ismertem ...

KICSI Valld be, Tanár úr, hogy nem is volt soha ez az osztály.

TANÁR ÚR Nem tagadom meg őket. Micsoda fiúk, csodálatosak, és azok a szüzi esték, dalok és versek és dalok és könnyű lányok... ott guggoltunk körben a lábaik előtt és énekeltünk önfeledten... Micsoda édes dallamok, micsoda osztály... érzékeny elmék, tűz indulatok, mindmegannyi szüzi Apolló, Dionüszosz és Aphrodité ... Megtanítottam egy éjjel az aszklepiadeszi strofát, s a másikon már dal született ...

KICSI Igen, szép volt, elismerem ...

TANÁR ÚR Emlékszel-e a táncra a tűz körül és a borozások ... Istenem, már sohasem leszek olyan fiatal... .

KICSI Igen... Emlékszem, Te voltál az egyetlen, aki kijöttél velünk a hegyekbe, a kocsmákat bújtad velünk és tegezöttünk. Igen... a régi slepp a Tisztelt Tanári Karból nem tudott mást, csak ítékezni fölöttünk, vagy ijesztgetni az osztálykönyvet lapozva ... Te voltál az egyetlen, akitől nem félt senki, akit szerettek, szerettek? — szerelmesek voltak beléd a lányok, és minket is megfertőztél a szerelemmel, olyanok akartunk lenni, mint Te... furcsa álmom, már egymást nem is szerettük úgy, mint Téged...

TANÁR ÚR Csak Te nem szeretted őket soha ...

KICSI Óh, a barátok... hozzájuk mindig szerelmes vágy fűzött ..., hisz ez természetes volt, mi mindig együtt voltunk, verseket szavaltunk vagy beszélgettünk — beszélgettünk végeláthatatlanul... Mintha egy lovagregényből léptünk volna elő ...

TANÁR ÚR Mi ez itt? Számonkérés?

KICSI Igen... Gondoltam is rá... bejövök ide, és számon kérem Tőled a versek fényét... a kurvák arcának fényét... Vajda ábrándjait... Áttetsző Krisztus-gloriáit... A ...Háromujjú ikont ... számon kérem Tőled Bach mely zengésű tornyait ... Babel termékenységét ... A véres száju Naphta igazságait... a hőseinket... Sőt, a szerelmeinket ...

TANÁR ÚR El sem hiszed, milyen boldog vagyok, Kicsi, hogy itt vagy mellettem...

KICSI ... Nézd, milyen könnyű a szél ma ...

TANÁR ÚR Holnapra felszikkad a sár ...

KICSI Érzed ezt a tavaszszagot. Tanár úr? Ilyenkor ereszkedtünk lefelé a hegyekről... Kart karba öltve, szinte látom a lányok átszellemült, párás arcát az esőben...

TANÁR ÚR Szerelmeink a könnyű sárban...

KICSI Kis, könnyű útra vitt szerelmeink ...

TANÁR ÚR Szerelmeink a könnyű sárban ...

KICSI Könnyű sárba hullt szerelmeink ... De hisz akkor minden rendben van ... ! Ujrakezdhettünk mindent... Mi lenne, ha kísétálnánk? Egyszerűen kísétálnánk innen a szabadba, kirajzanánk innen, mint régen, emlékszel... Én megint, egészen elől rohannék, sikongatnék az örömtől.

Gyerünk ... ! Utánam...! Roham...! Kirohannék a régi helyekre, végignyargalnék a grundokon, ledobnám magamat a homokba, belefetrengelek a zöld gazba, a szagos paréjba ... Az istenét... kezdtem már kétségbeesni...

TANÁR ÚR Bolondnak néztél, fiam?

KICSI Dehogy, csak félttem egy kicsit ettől a találkozástól... Annyi év után egyszer csak előkerülsz, levelet írsz nekem, és lám, honnan?... A bolondok közül... Nem ilyennek képzeltem el a zárt osztályt... De hogy tűnhettél el ennyire? Es ide?

TANÁR ÚR Hogy mondja Hamlet ezt? „Csak fölszéllel vagyok bolond.”

KICSI Vagy talán betegség? Mégiscsak felejtesz? TANÁR

ÚR Ugyan, a púpom még tele van tudással... KICSI Hát

akkor miért?

TANÁR ÚR Tudod, Kicsi... Én egész életemben arra készültem, hogy belőletek nagy ember legyen, hogy Ti végre elérjétek az igazi életet... En olyan sok nyomorúságot láttam, nekem nem volt életem, de volt

egy nagy álmom ... egy igazi osztály; mindig arról álmodoztam, hogy egyszer egy osztályt teremtek a semmiből, egy nagy nemzedéket bocsátok az útjára négy év után, költöket, művészeket, vágyakozókat, a

szabadság első, tiszta, szárnyaló madarait... A művészet szent és csodálatos dolog, érzékenység... Én mindig tudtam, hogy a külvárosi kölykök között kell keresni..., s valóban, hozzátok kerülve megtaláltam mindent, ami az igazi nagy alkotáshoz kell, szinte semmit se kellett hozzátennem, csak felszabadítani a képzeletet, kitárni a horizontot, felvillantani a lehetőségeket...

KICSÍ Lehetőségeket? Ne olyan nagy hévvel, Tanár úr! Valld be, hogy egy kissé túloztál nekünk... Nem tudom, a többiek hogy érzik ezt, de ami engem illet, nem vittem valami sokra... Íme, a lehetőségeim: ez a szép gúnya, az álmaim, na és a versek a zsebem-ben... De félre a tréfát... Az utóbbi időben egyre többet kételkedem abban, amiben egykor úgy hittünk... az álmaink... Egyre drágább jószág ez nekem, Tanár úr ... Elősködik rajtam, megbélyegez, mint egy hazugság.

TANÁR ÚR De akkor még minden igaz volt, minden olyan szép, minden csodálatos, sorra beváltak az ál-maím, persze, én sem kíméltem az erőmet, szakítottam ,a régi elvekkkel: barátság, szerelem, demokratizmus ... Egészen új iskolát, egészen új életet akartam. És akkor egy kis féreg.

KICSÍ A Stréber?

TANÁR ÚR Igen... az a kis átkozott stréber, megkérdőjelezte minden dolgomat.

KICSÍ A Stréber... az a vasalt nadrágú, aki mindig hegedűt cipelt a hóna alatt, az eminens, aki elbőgte magát az érettségén, az elnök előtt, mert az öreg nem akarta megdicserni!... Vajon mi lett vele ... ?

TANÁR ÚR A Stréber, emlékszel, hogy megszégyenítettem?

KICSÍ Táblával a nyakában kellett a folyosói járkálnia.

TANÁR ÚR Hehehe...

S a táblára piros krétával ráírtam:
Stréber vagyok ... Stréber .. ! ?
— Most már tudom —
Nem lett volna szabad...
ez túl erős volt.
Emlékszel, mi lett Bibámmal?

KICSÍ Bibám a folyóba fulladt,

TANÁR ÚR Emlékszem, úgy körülbelül augusztusban, mikor kiemelték szegényt, hideg kék volt a víz, és ő is csupa kék volt, felfújta az arcát, mintha még mindig röhögne ...
És mi lett Pivel, fiam ... ?

KICSÍ Pi., ?

TANÁR ÚR Pit, az édes, vicces Pit, a saját bendzsójával verték agyon a téren, úgy fél tíz és éjfél között, és reggel ott nyújtózott középen egy pad alatt, mint-ha merengne és bámulná a felkelő napot, és csak egy véres hajkupac és egy csöpp darab az agyvelőből jelezte, hogy halott ...
És mi lett Stimmel? És Gillével? És a többivel? Az börtönben ill... Ez két mázsa marhacsont között akart megszökni.

KICSÍ Ez szörnyű sor ... , de véletlenek.

TANÁR ÚR Nem, nem... ! Valami szörnyű történt, valami megmagyarázhatatlan, ahogy kikerültetek a szárnyam alól, ahogy kikerültetek az iskolából...

KICSÍ Ne izgasd föl magad! Veszettek voltunk mindig is... Vakmerőek és felelőtlenek...

TANÁR ÚR Nem! Tőle indult az egész. Ő állt minden szörnyűség mögött...

KICSÍ Ki az az Ő?

TANÁR ÚR Én beszéltem veled, én elmentem hozzá, és a szemébe mondtam, ellenségek vagyunk, és minden-ről tudok... És amikor behoztak ide, akkor már tudtam, hogy mindennek vége van... Levetkőztettek és bevezettek egy terembe, és ki állt előttem... ?

KICSÍ Kiről beszélsz?

TANÁR ÚR A Stréber... Ott állt és mosolygott, és én ott álltam abban a mosolyban talpig meztelenül, és úgy tűnt, mintha egy görbe tükörben látnám magam, *az én arcommal állt ott a bolond*, valami felismerhetetlen görcsbe görnyedve, és nem tudta, hogy mit mondjon, azt, hogy szervusz. fiam... vagy azt, hogy: makk-makk.

KICSÍ Állj meg, Tanár úr, mit mondasz? A Stréber itt?

TANÁR ÚR Ne félj, ha arra gondolsz, nem beteg, mindig túl egészséges volt ahhoz... Ő itt a doktor...

KICSÍ Ő itt a doktor? Hát nem jópofa ... ? Évek óta nem találkoztam senkivel, és most véletlenül nemcsak a tanáromat találok itt, hanem itt van egy osztály-beli, akivel négy évet ültem egy padban, s akivel úgy utáltuk egymást. Furcsa véletlen.

TANÁR ÚR De az nem véletlen... Hidd el, az Ő műve ez, üldöz engem... Látod, egyedül vagyok veled szem-ben... mind elhagyatott, mind elpártoltatok tőlem... már nem is tudom, mikor hoztak ide, csak azt, hogy még soha senki nem látogatott meg magától...

KICSÍ Látod, én most meglátogattalak ...

TANÁR ÚR Mert írtam neked ...

KICSÍ De hisz nem tudtam rólad semmit ...

TANÁR ÚR Eh, hagyjuk ezt, nem is miattam hívtalak! Píró! és Bibámról már beszélünk, de mi történt azóta? Mi történt azóta Zubbal?

KICSÍ Nem tudom.

TANÁR ÚR S hol van Zigi?

KICSÍ Eltűnt előlem...

TANÁR ÚR Találkoztál-e Krikkel?

KICSÍ Nem, fogalmam sincs, hogy hol van ...

TANÁR ÚR Én tudom... igen... oly szörnyű ez, nem tudom elmondani... Istenem, hogy mondjam el ... ? Az egyik éjjel furcsa neszekre ébredtem fel: jajgatások, nyögések és kiáltások is, s akkor az egyiket megismertem, Krik hangját, aztán Zubét, Zigiét, azt kiáltották: Segítség... Segítség ... ! Engem hívtak, értem kiáltottak, és akkor én is kiáltozni kezdtem, és ki-abált, jajgatott az egész folyosó, mindenki... A fiúk, az én tanítványaim itt vannak! Ide hurcolta őket is . .

KICSÍ Itt... ?

TANÁR ÚR Mind, mind itt vannak a bolondok között...

KICSÍ Álmodtad ezt, Tanár úr ...

TANÁR ÚR Mint egy Pökszörnyeteg, behurcolta őket ide, a bolondokházába, ha végigmennél a folyosón, ha végigmehetnél a szobákon, ezeken a cellákon, megtalálnád őket mind ...

KICSÍ Nem, nem hiszem el, ez nem létezik, Tanár úr, szedd össze magad!

TANÁR ÚR Bekergette, bekebelezte őket... Olyan volt ez, mint egy hajtóvadászat... Tudod, milyen kevés kell ahhoz, hogy valakire rásüsd, hogy örült... KICSÍ Hiszen ez az örület... örület, amit mondasz... TANÁR ÚR Az... az. De Te hiszel nekem ... ?

KICSÍ Mondd azt, Tanár úr, hogy kitaláltad az egészet...!

TANÁR ÚR Nem ! Egyre többen vannak, és egyre többen lesznek, míg mindenkit, aki úgy él, úgy gondolkozik, mint én, mindenkit behoz ide.

KICSÍ De ez nem lehet ilyen egyszerű..., de nem, ez nem lehet!

TANÁR ÚR Ne szólj egy szót se, ne beszélj, nincs sok időnk . . . ! Őh, Istenem, miért is hívtalak ide? Hisz így a kezében vagy Te is.

KICSÍ Ugyan már, mit akarna tőlem... ? Mi az, amiért érdemes fáradoznia? Mi köt minket össze? Egy emlék vagy annyi sem. Hogy egy padban ültünk... Mi-kor volt az már... hiszen már lassan harmincévesek vagyunk...

TANÁR ÚR Azt hiszed, örültt vagyok... ?

KICSÍ Nem... nem... dehogy... csak túl izgatott...

TANÁR ÚR De... de... te örültnek nézel, én látom. KICSÍ Én nem tudom, Tanár úr ...

TANÁR ÚR Higgy nekem! Ugyanaz vagyok, aki az előbb beszélt veled, hidd el, józan ésszel gondolkozom ... Átgondoltam mindent... Nagy feladat vár rád ! Hiszen csak azért hívtalak, ezért kellett kockáztatnom az életed... 'Nemsokára bejön ide, és ,akkor Te ... fiam, neki kell ugranod ! Neki a torkának! Nincs más lehetőség ...

KICSÍ Mit mondasz, Tanár úr ... ?

TANÁR ÚR Mindent átgondoltam, fiam... Neki kell ugranod! Teljes erődből! Neki, a torkának... És szorítsd! Szorítsd! Úgy szorítsd, hogy egy hang se jöhessen ki a torkán ...

KICSÍ Megörültél, Tanár úr!

TANÁR ÚR Nem, észnél vagyok... meg kell ölni őt! Ez az egyetlen út, egyetlen út a meneküléshez ... KICSÍ Ne! Ne közelíts ...

TANÁR ÚR Megtenném én is, de én már öreg vagyok...
KICSI De Tanár úr ...
TANÁR ÚR Meg kell ölnöd őt! Szinte érzem a szájbüztét, a steril pofájából... nem hagyhatasz cserben most! Oh, hogy szeretném látni, hogy visít, visít.... de nem szabadul ki a szorításból.
KICSI Azt hiszem, elmegyek, Tanár úr ..
TANÁR ÚR Nem mehetsz el... Nem hagyhatasz magam-ra ! Nem bírom ki!
KICSI Nyugodj meg! Na, nyugodj meg! Itt vagyok még... Itt maradtam...
TANÁR ÚR Hallod ezt ... ? Röhögnek! Hallgatózz! Készülnek valamire...
KICSI Csak képzelődöl... szegény Tanár úr ...
TANÁR ÚR ... Csönd ... ! Csöndet! Nincs más lehetőség... Hát nem érted ... ? Meg kell ölni Őt ! Meg kell ölni... ! Ne hagyj, hogy visítson ... !
KICSI Tanár úr! Nyugodj meg, Tanár úr! Tanár úr!
STRÉBER *(rohan be, ápolók követik)* Mi ez itt ... ! Mi történt? Te itt! *(Kicsinek)* Mivel izgattad így fel? *(A Tanár úrnak)* Mutasd a szemed. Ej, ej, Tanár úr... Úgy látom, ma megsokkolunk...
TANÁR ÚR Nem, ezt nem teheted meg velem!
STRÉBER Itt a bili ...
KICSI Mit teszel vele ... ?
STRÉBER Na... gyerünk, igyekezz végezni ! A fémestárgyakat vedd ki a zsebéből...! Ismered már, az árammal nem viccelünk.
TANÁR ÚR NEM...! Ezt nem teheted meg velem ... !
KICSI Mi ez... !
STRÉBER Bili, ne végy levegőt ! Szükségét végzi a tanárod...
TANÁR ÚR Te szörnyeteg!
KICSI Nem alázhatod így meg!
STRÉBER ... Hogy bilire ültetem a tanárod? Én bilire ültetném az egész Tanári Kart... „Na, de jól van... *(Az ápolókhoz)* Kisérjétek ki a Tanár urat!
TANÁR ÚR Nem...! ne... engedj ! Nem akarok meghalni... nem akarok...! *(Az ápolók vonszolják kifelé a Tanár urat, de az nem akar menni)*
STRÉBER Ugyan már, jót akarok neked...
TANÁR ÚR Megölnek... Gyilkosok...! Gyilkosok!

Kivonszolás

STRÉBER Még nem is üdvözöltelek...
KICSI Szegény Tanár úr ... !
STRÉBER Bizony, bizony.... és Te hogy vagy...? KICSI Rosszul, azt hiszem... a Tanár úr üzent nekem... évek óta nem tudtam róla semmit, összeviszsa kerestem... s már előre féltem a találkozástól.
De aztán kezdtem megnyugodni... Minden olyan nagyszerű volt, mint régen... És egyre jobban csodálkoztam is, hát akkor hogy lehet, hogy itt van... a bolondok között... és amikor megkérdeztem tőle ...
STRÉBER Tudom... tudom...
KICSI Hogyhogy, tudod... ?
STRÉBER Nemcsak neked mesélte ezt... nem te vagy az első...
KICSI Szörnyű, szörnyű ez ... és Te hogy kerülsz ide...?
STRÉBER Egy kis gyakorlalon...
És te ... ? bocsásd meg, hogy közbevágok. — Mondd, írsz még...? Te írtál, nem...? Fogadjunk, hogy írsz ... ! Még mindig olyan kis költőképed van... és megjelentél, mondd...? Hol...? Mesélj, na mesélj már!
KICSI Sehoh...
STRÉBER Hát persze... persze... nehéz manapság... bár furcsa ... na, ülj már le... csak semmi görcsösség... Elengedni az izmokat... Na így már jó... Emlék-szem, mindenki írt... és senkivel sehoh nem találkoztam... Ez meg hogy lehet... ?
Ámbár keveset olvasok ... istenemre, kevés időm van... De szép kis osztály volt ...
KICSI Szegény Tanár úr... Nem megy ki a fejemből ...
Most látom csak, milyen beteg szegény...
STRÉBER Na, jól van, jól ... A Tanár úr valóban beteg, szegény, de ha már az, ki is használja, kié a betegség adta lehetőségeket, akár a népvézerek vagy a vallási fanatikusok... Számára a betegség nagyszerű állapot... Emlékszel, mi volt a kedves mondása...?

KICSI Aki egészséges, az gyanús.
STRÉBER És ezt érezte is velem... túl egészséges voltam köztetek... Én nem is tudom, mi ennek az oka ... ? Talán a háború... Hogy könnyebb volt át-vészelnem nekem... Hogy ti túl érzékenyen kerültetek ki belőle.. és Ő még táplálta ezt ...
KICSI Igen... én is azt hiszem, hogy neki köszönhetjük az érzékenységünket...
STRÉGER „Sebek, sebek — mondta nekem egyszer —, én téptem fel mindig, én téptem fel, mert ez volt az út egymás felé, és az út újra hozzám...” Furcsa elmélet ez... mindtőlük művészt akart faragni...
KICSI Sajnos, ez így volt... Egyetlen út szerkesztőtől szerkesztőig, erre biztatott mindig, vinni az álmomat, mint egy mozgó áruda, pardon... tessék... bocsánat... kérem... kérem... csak tovább... Ha itt ki-ebrudaltak, ott tovább házalni ... és ücsörögni a frissen enyvezett, a koszos vagy újrafestett ajtók előtt, a többi kis csukaszájúval... minek...? Az utóbbi idő-ben is sokat gondolkozom ezen... De azért végül is nagyszerű tanár volt ...
STRÉBER Nekem erről is más a véleményem... Egy osztályt, egy egész nemzedéket szülni, mint egy méhkirálynő, válogatás nélkül, egy sereg művésznek nevezett sérültet gyártani, mi ez... ? Hazugság, barátom... Mindketten jól tudjuk, annyi tehetség nem létezik, ahányat Ő megfertőzött ezzel az álmossal... Valljuk be hát férfiasan, bizony... bizony... dilettáns vállalkozás volt... S hogy dilettáns Ő maga is ...
KICSI De...
STRÉBER Csak hogy a hatása alá kerültetek... Persze, ti külvárosi kölykök, általa emelkedtetek ki a tudatlanságból, ezért istenítitek őt, pedig tudhatnád te' is, hogy több rosszat tett veled, mint jót... Attól kezdve, hogy megjelent, szinte deliriumban éltetek, amelyben kiszámíthatatlan volt minden cselekedet. Emlékszem, ezer lázas örültségbe fogtatok bele, és ugyanannyit hagytatok félbe... Sajnos, nekünk józan és megbízható emberekre' van szükségünk.
KICSI Ki az a nekünk?
STRÉBER Egy ilyen osztály, mint a miénk, lásd be, állandó mérgező anyag a társadalom testében... Látod, én őszinte vagyok veled... Ámbár, ha megszűnik ez a deliriumos állapot, akkor meg olyan szelídek, olyan tehetetlenek tudtok lenni, mint egy gyerek ... sajnos, a Tanár úr nem tanított meg benneteket semmire, csak áradozni... Fogadni mernék, hogy harmincévesen éppen úgy ténferegtek, mint gyerekkorunkban, nem lett belőletek semmi, nem vittétek semmire...
KICSI Kemény szavak, de jó meghatározás... Sokat gondolkoztam én is ezen, mitől van ez a láz, és mitől van ez a gyengeség, ez a teljes csödtömeg, a nyers erő előtt... Hát normális ez... ?
STRÉBER Ez az! Hát normális ez? Vegyük például a Tanár urat: Azt mondjuk, bolond. Valóban az! De mondd, magánügy ez? Ugye nem? De miért nem az? Mert fertőző, barátom, bizony... és ez már így nagyon veszélyes ügy... De hiszen azért vagyunk mi itt. Megállítani ezt a kémiai lebomlást, ezt a rothadást, amit elindított... Te is tudod, hogy megy ez, ha nincs más mód, kivágjuk a beteg testrészeket, így került ide szegény Tanár úr is... Ezért hozattam én ide...
KICSI Mit mondasz...? Hát mégis igaz ... ? Én meg azt hittem, hogy a képzelgéseim ...
STRÉBER Egyáltalán nem a képzelgéseim... Sajnos... kénytelenek voltunk rajta kívül még néhány önmagától megrészegült barátunkat behozni ide ...
KICSI Én meg örült, azt hittem...
STRÉBER No, nem mindenkit persze, van, aki meggyógyult magától, beépült a rendes életbe..., de aki nem ért meg, aki nem érzékeli a valóságot...
KICSI Te szörnyeteg!
STRÉBER Hja, ez a hivatásom, ezért vagyunk mi itt, hogy rend legyen... Nem is énmiattam, nem is személyes antipátia ez... ez... nem rajtam múlik. KICSI Nem, ez nem lehet igaz... nem tudom követni, beleőrülök... Behoztattad ide az osztálytársaid?
STRÉBER Ugyan már, kedvesem...
KICSI Hisz akkor Te vagy itt az örült!

STRÉBER Hogy ki itt az örült, azt egyelőre én mondom meg ! De ha érdekel, igen, behozattam őket ide ... visszamenőleg... és egyre futnak be hozzám az új adatok az iskola növendékeiről... Hogy helyezkedtek el az életben, hogyan viszonyulnak a valósághoz... ez érdekel, ez a kutatás, ez az én módszerem, felkutatni a sérülteket, megelőzni a fertőzést... mennyi öngyilkosság, főlöszlegesen kioltott életek, mennyi elégedetlenség, enerváltság, beteges képzelet, kishitűség, lázadás, lázas felelőtlenség oldódik meg ezzel ...
De ezek még csak kísérletek... Kezünkbe kell venni ezt nagyobb mértékben is... Ragyogó tesztek, tömeges életképesség-vizsgálat! És lám, máris kiszortírozva a selejtesek, az értékesek közül ...

KICSI Te...

STRÉBER Ne tégy felelőtlen mozdulatot... mert az is csak dilettáns dolog lenne...

KICSI Tudod, ki a dilettáns? Te vagy! Ahogy te ezt a józan eszeddel elképzeled... Józanságnak álcázni az örültségedet ... Te megszállott, örült...

STRÉBER Mindnyájan megszállottak vagyunk, csak az a kérdés, melyikünk életképes...

KICSI Te... Te... Te... Féreg... ! *(Nekiugrik, fojtogatni kezdi, de alighogy átkulcsolja a nyakát, a Stréber az ujjával pattint, és azon nyomban ápolók rohannak be, kicsavarják Kicsi kezét, száját befogják és kivonszolják)*

TANÁR ÚR *(eszéltősen rohan be)* Hol van a fiú? Mi van vele? Mit csináltál vele? Én vagyok mindennek az oka... Mindennek én vagyok az oka, öljél meg! Óh, én szerencsétlen. Ide jutottam... nem bírom ki, nem bírom tovább... vedd el inkább az életemet ... !

STRÉBER Na, mára elég volt, mit szólsz hozzá... ? Milyen szép időnk van... He? Megyek és járok egyet, az is lehet, hogy kimegyek teniszezni. Nem jössz velem? Mozognom kell, egészen elhízom... Jó lenne egy kis friss levegő . . . nem? Ezek után... nem lehet eléggé megszokni... Én megteszem, ami tőlem telik . . . Mit gondolsz? A főorvos szerint mindenestre... Lát bennem fantáziát. A múltkor is megállított és azt mondta: Kedves Kolléga! Én az odaadó munka híve vagyok. Régóta figyelem magát, meg vagyok elégedve.

Meg vagyok elégedve... megy ez ...

TANÁR ÚR Mi lesz most veled? Mit csinálsz vele? Jaj, Istenem, de legalább bejöhetsz... bejöhetsz ugye majd hozzám? Ugye őt már beengeded?

STRÉBER Mi közöm neked hozzám?

TANÁR ÚR Be ,kell engedned, Ő úgy szeret engem...

STRÉBER Nem én döntöm el...

TANÁR ÚR Mondd, hogy beengeded! Kell, hogy végre valakivel beszéljek ... hogy ...

STRÉBER Na, jó... legyen ! De valld be ! Reménykedtél, igaz? Na, valld be!

TANÁR ÚR Igen...

STRÉBER ... hogy egyszer valamelyiknek mégis sikerül.

TANÁR ÚR Igen ...

STRÉBER . sikerül megfojtania... hahaha... nevetséges, nevetséges, hogy néha én is félek... 1\1.a.... ma a sokkolást megüszta, most egy kicsit pihenhetsz... de ne gondold, hogy túl sokat ülsz majd a babéraidon ... Te... Vedd csak elő az osztálykönyvet!

TANÁR ÚR Nem... nem... nem... nem vagyok többre képes ... !

STRÉBER Tanár úr! Ugyan, még hálás is lehetsz nekem, hogy kimentelek a csödből. Mit gondolsz, meddig hiteleztek volna neked? Mi van, ha egyszer rá-jönnek, hogy minden hazugság volt? Mondd, mi lesz, ha egyszer számon kérik tőled az álmaikat? Látod, Tanár úr, megértjük, sőt . . . kiegészítjük mi egymást ... bizony, bizony csak eszközök vagyunk... Te bolondítod őket, én meg sokkolom... Te előkészítet. Na, add csak ide a jó öreg osztálykönyvet ... !

,4 tanár úr előveszi az osztálykönyvet és némán oda-adja Strébernek

Guz... ? *(Nyitott könyvből olvas)* Ezzel mi van?

TANÁR ÚR Szakmát tanult...

STRÉBER Rikó .. ?

TANÁR ÚR Rendes ember lett, nem törődik semmivel...

STRÉBER Te át akarsz engem ejteni ... ! Na jól van...

Pihenj egy kicsit... Nem kell most rögtön... levelet írni...

De gondolkozz... ! hogy ki következik...?

Szegény Kriszti

Személyek

DR. PRÓNAY, gondnok LÉDERERNÉ,
ruhatáros és takarítónő KRISZTI,
látogató

Mottó:
Gyémántüres múzeum
Egyetemes sebek a kertben"
(Pílinoszky)

Mottó:
„Igen, az ifjú beteg.
Jobb oldalán, csípőtájjon
tenyérnyi nagyságú seb
keletkezett.
Kukacok, olyan vastagok
és hosszúak, akár a kis-
ujjam, eredendően és a
rájuk fröccsent vértől
rózsaszínűek, a seb bel-
sejébe tapadva.
Szegény ifjú, rajtad nem
lehet segíteni. Megtalál-
tam a te nagy sebedet.
Ez az oldaladban nyíló virág
pusztít el téged.”

(F. Kafka)

Múzeum alagsora. Az ajtó fölé kiirták: Egyetemes Sebek Múzeuma. Óriási panoptikumi figurák töltik meg a teret: Szent Sebestyén egy fának támaszkodva, sebeit szemlélve, melyből nyílnak állnak ki. Két kádban, mintha versenyeznének, Marat és Seneca. Marat, több sebből vérezve, fölötte Corday Sarolta, fenyegető testtartásban, egy hatalmas konyhakéssel; Seneca karjait magasba tartva, elnyisszantott ütőereit mutogatva, melyekből bőven bugyog a vér. Jézus Krisztus a keresztfán, vérbe fagyva, átszögelt tenyerén lógva. Dózsa György, a tüzes trónon, koronával a fején, kiégve és megszenesedve, egy paraszt-ember karóba húzva. Máglyán boszorkány. Indián, kezében skalppal, zsugorított fejjel. A teremben körös-körül vitrinek, melyekben fényképek, tárgyak: Zrínyi és a vadkan, Giordano Bruno a lángoló máglyán, spanyol-csizma, bárd stb., valamint megcsonkított fejek, levágott végtagok, különböző belsőrészek
A színen Lédererné, nagy csontú, lófejű asszonyosság részesen illegeti magát a panoptikumi figurák előtt, tollseprűjével birizgálva őket

LÉDERERNÉ Kedves látogatók... Kedves látogatók ... Itt látható a... az itt látható... De nem is az... az érdekes, hogy... mi ... Csak az, hogy... gyönyörű... ..Hát nem gyönyörű?... Most mondják meg ... ! Igenis, gyönyörű... Gyönyörű vagy... Csókolom a seggedet!... (Az indián elé érve) No, nézzenek oda! Ez meg hogy néz rám... Ne legyél már olyan féltékeny, na... Nekem azért te vagy a legszebb... Te vagy a kedvencem ... Csak ne lennél olyan fekete... Mert az igazi férfiak indiánok voltak... Ott aztán mindig folyt a vér... Mit, hogy folyt... fröcskölt... ..És én állatira szeretem a vért, még úgy frissen, melegen... rá egy kis hagymára, aztán só, paprika... isteni íze van... Hja, Amerika ... az Amerika...

...Na, de... „jófirma” voltál te is, mi? Miket csinálhattál te uramistenHát nem szégyelled magad, nem sül le a bőr a pofádról? Kedves vendégeink ... ide nézzenek... Ezt nézzék meg! Itt látható egy ember, aki lenyisszantotta egy másik ember fejét, és ... és kiszedte belőle a... a csontokat... vagyis, ahogy hivatalosan mondják... szóval zanzálta, vagy zanzóvalta ... vagy mit tudom én, hogy hívják, de ilyen kis műtűrkét csinált belőle...

Az ajtóban dr. Prónay, a gondnok jelenik meg, illetve zuhan be. Dr. Prónay ősz hajú, pirospozsgás arcú, jovialis úr, aranykeretes szemüveggel

DR PRÓNAY Addig nem fogják kivilágítani ezt az átkozott alagsort, amíg egyszer valaki össze nem töri magát.

LÉDERERNÉ Csak tessék! Tessék! Foglaljon helyet a kedves látogató! Ott talán még van hely. Éppen most 'kezdtek el az előadást.

DR. PRÓNAY De Lédererné, én vagyok az, dr. Prónav. a múzeum gondnoka.

LÉDERERNÉ Pszt, csak csöndesen, már elkezdődött az előadás.

DR. PRÓNAY Ide hallgasson, Lédererné, én most, nem tréfálok.

LÉDERERNÉ Mondtam már, ne tessék itt kiabálni nem kocsma ez, ez itt múzeum!

DR. PRÓNAY Leheljen kérem rám, Lédererné. (Oda-hajol Léderernéhez, megszagolja a lehetlétét) Lédererné maga megint részeg?

LÉDERERNÉ Részeg a maga öreganyja ... Mi a frásztól lennék én részeg?

DR. PRÓNAY Lédererné, csak nem itta meg...? (Oda-lép egy polchoz, leemel egy üveget, melyen jól látható a formalin felírás) Csak nem itta le a költő 'karjáról a formalint?

LÉDERERNÉ Formalin? — Ha-ha-ha — hogy milyen vicceket enged meg magának a Prónay úr... Hiába is akar megijeszteni. Biztosíthatom, akárhová dugdossa a piát, én ügyis megtalálom.

DR. PRÓNAY Én nem dugdosok semmiféle piát. No de jól van... Jókor csinálja ezt, Lédererné. Jókor.. Hát nem érzi, micsoda inszINUÁCIÓ ez, a legexponáltabb helyen, és ha bejön ide egy látogató?

LÉDERERNÉ Bejön ide, a francot, ide még... DR. PRÓNAY Most aztán elég legyen! Megértette? LÉDERERNÉ Ide még egyetlen átkozott látogató sem tette be a lábát.

DR PRÓNAY Lédererné!

LÉDERERNÉ Jól adja, állati jól, de hiszen maga is tudja, hogy én vagyok a múzeum állandó látogatója DR. PRÓNAY Hazudik!

LÉDERERNÉ Kedves látogatók, kedves vendégek!

DR. PRÓNAY Én nem vagyok látogató. Megértette? Én vagyok dr. Prónay, a múzeum gondnoka, a maga főnöke, aki itt mindenért felelős. Kedves Lédererné, nagyon kérem, tartsa be a társadalmi 'közlekedés szabályait, és tartsa tiszteletben a köztünk levő távolságot!

LÉDERERNÉ De drága Prónay úr!

DR. PRÓNAY Még nem fejeztem be. Maga nagyon jól tudja, hogy magának a ruhatáron kívül a takarítást. is el kell végeznie. Maga tegnap nem porolta le a sebeket. Én kérem, a demokrácia híve vagyok, de emellett nem mehetek el szó nélkül.

LÉDERERNÉ De hogy mondhat ilyet? Én minden nap leporolom tisztességesen őket. Tehetek én arról, hogy pont mellénk építették a hamvasztót, és egész nap ide hordja a pernyét a szél.

DR PRÓNAY (végighúzza az ujját az egyik panoptikumi figurán). Nekem ne mondja, Lédererné, hogy ezt ma letollsoprüzte. Húzza csak végig az ujját ezeken sebekben!

LÉDERERNÉ (végigsimogatja a panoptikumi figurákat) Tiszták...

DR. PRÓNAY Ne ott! Ne ott! A füle mögött! Tessék, csupa kosz.

LÉDERERNÉ Jézus Mária, Prónay úr, jó hogy nem a fenekébe dugja az ujját.

DR. PRÓNAY Fúj, micsoda közönséges nőszemély. Ilyenekkel kell dolgoznom, ilyenek közt kell leélnem az életemet. De ezt nem ússza meg szárazon, Lédererné.

Elegem van magából! Jelenteni fogom magáról, hogy állandóan részeg, hogy nem tudja ellátni a feladatát, mert a ruhatáron kívül a takarítást is köteles elvégezni, ezt nagyon jól tudja. Ugy kirúgom innen, hogy a lába se éri a földet!

LÉDERERNÉ Engem?... A vejem csak a kisujját mozdítja és ...

DR. PRÓNAY Ne is folytassa! Kívülről ismerem a maga kis sztoriját. Jaj, de odávan, mert valaki végre elvette a lányát, a három gyerekkel — egy ítéletvégrehajtó — fuj, és benyomta magát ide ruhatárosnak.

LÉDERERNÉ Azért, mert valaki ítéletvégrehajtó, azért még nagyon rendes ember, és nagyon szereti a lányomat, és a gyerekeket is úgy szereti, mint a sajátjait. Tehetek én róla, hogy éppen ő szolt az érdekeemben?

DR. PRÓNAY Hová jutunk, elnézést a pejoratív kifejezésért, ha előbb az ítéletvégrehajtók szólnak bele a múzeum életébe, aztán jönnek a sintérek meg a mézárások. Lassanként mi, régi múzeumisták, kiszorulunk a szakmából. De jól van, ha nem tudom kirúgatni, akkor is végeztem magával, Lédererné. Vége köztünk mindennek. Majd én rendet teremtek itt! Nincs többé játék, Lédererné, itt kuksolhat tőlem nap-hosszat... Lédererné, tőlem akár meggebedhet ...

LÉDERERNÉ Nem, ezt nem mondhatja nekem! Ezt nem, nem teheti meg velem!

DR. PRÓNAY De igen. Lédererné, maga túlfeszítette a húrt. Soha többé nem játszom magával. Maga... Maga ... delírium trémejs ...

LÉDERERNÉ En csak bánatomban iszom, igen, igen, a bánatomban, én... én... halálra unom magam... Miért mindig maga játssza a professzort? Miért mindig csak maga tarthat előadást? En csak egy látogató lehetek? *(Bógni kezd)*

DR. PRÓNAY *(egy vállrándítással)* Ugyan, hagyja abba kérem!

LÉDERERNÉ *(ellenállhatatlanul záporozó könnyek közt)* De én ezt nem bírom ki

DR. PRÓNAY Gondolta volna meg előbb!

LÉDERERNÉ *(bógvé, szeméit dörzsölve)* Ki a franc gondolta, hogy így mellre szívja? Máskor észre sem vet-te. Az ember ki se nyissa a pofáját.

DR. PRÓNAY Hiába is bóg, elégem van magából. Vége köztünk mindennek.

LÉDERERNÉ Miért éppen velem, miért éppen velem ilyen kegyetlen a Prónay úr?

DR. PRÓNAY Ugyan kérem, inkább arról beszéljen, hogy enged meg magának ilyen alpári hangot?

LÉDERERNÉ Nem is értem, miért fújja ezt úgy föl? Én, aki mindent megteszek, erőmön felül, rohanok ide reggel, és hányszor munkaidő után is bennmaradok, csak hogy minden, rendben ragyogjon.

DR. PRÓNAY Kérem, kérem, hagyja abba! *(Lédererné még mindig zokog)* Hagyja már abba kérem a sírást! Tudja, hogy nem bírom hallgatni, ha egy nő sír.

LÉDERERNÉ Nem bírom abbahagyni ... Nem bírom ... mert nekem úgy fáj.

DR. PRÓNAY Ne csináljon itt jeleneteket!... Tudja, milyen hirtelen vagyok...

LÉDERERNÉ Eppen a Prónay úr ... ? aki mellett én, akit én úgy...

DR. PRÓNAY Jól van, felejtjük el!... Megbántam! Már nem is haragszom...

LÉDERERNÉ Eppen mi bántuk egymást? Mi, akik ... végül is... egyedül... akik ... ahogy a Prónay úr szokta mondani... akik... annyira egymásnak... vagyis egymásra...

DR. PRÓNAY Az Istenért, hagyja már abba...! Jól van... belátom... igaza van... Mit mondjak még?

LÉDERERNÉ És ... és ... Igazán ... nem haragszik már, azért mert...

DR. PRÓNAY Nem ...

LÉDERERNÉ És... megbocsátja nekem, hogy egy kicsit...

DR. PRÓNAY Igen, igen ... igen ... hányszor mondtam még...?

LÉDERERNÉ ...És továbbra is... ugyanúgy... DR.

PRÓNAY Ide figyeljen, Lédererné ... LÉDERERNÉ Én csak azt szeretném... kérni... vagy-

is... kérdezni... hogy nem lehetne ma... kivétele-
sen... mégis a Prónay úr... a látogató? ?

DR. PRÓNAY Jó... rendben van... leszek én ...

LÉDERERNÉ És... és ... én ... megkérhetném, hogy

szíveskedjék... a ... vendégkönyvbe beírni ... ?

DR. PRÓNAY Adja ide! *(Ódalép a vendégkönyvhöz, beleír. Amikor az írást befejezi, fölemeli a vendégkönyvet, és hangosan fölolvassa a szöveget)* Minden nagyon szép volt. Köszönet a kiállításért. Az előadás is nagyon tetszett. Üdvözlettel a VIII. B osztály 32 tanulója. Így jó lesz?

LÉDERERNÉ Jó... na látja... már nem is... sírok ... csak ... az ... orrom.

DR. PRÓNAY Itt a zsebkendőm...

LÉDERERNÉ Csúnya ember, maga... mindig megríkat... De mondja már, Prónay úr, mi történt magával? Mitől ilyen ideges?... Még mindig az igazgató miatt?...

DR. PRÓNAY Hogy még mindig? Meg tudnám gyilkolni... de a legszívesebben lassú tűzön pirítanám meg ezt a... turbékoló, ezt a ... galambtetves ... ezt a... ezt a ... galambszar-védő-szentet ... Na tessék ... egészen belelovalom magamat... — Minek juttatja eszembe...? Megőrjít ez a siránkozó alak... s köz-ben jönnek a statisztikák, a számonkérő levelek... Keveslik a látogatók számát... Ha tudnák, hogy ami keveset itt... összevünk, az is mind hazugság. Mit, hogy tudják. Biztosan tudják, csak hogy eddig nem vettek róla tudomást. Na, de ha egyszer meggondolják magukat, ki lesz a hibás, mi? Én, igen én? De miért én? Miért? Mondja meg, Lédererné, na, mondja meg! Jött ide egy látogató is, amióta maga itt van? No, válaszoljon!

LÉDERERNÉ Nem jött egy kurva sem... pardon... DR.

PRÓNAY Ó meg csak biztat, hogy küldjük, küld-

jük a statisztikákat... és ha egyszer ideküldenek egy

ellenőrt, és kiderül, hogy semmi sem igaz, hogy semmi sincsen, még annyi sem, amennyit írtunk? LÉDERERNÉ

Hogy a rosseb essen belé! ...

DR. PRÓNAY ... és ha megemlítem, hogy ...mire is jönnének ide a látogatók! Nincs itt semmiféle látnivaló.

Mikor volt itt utoljára valami érdekes seb, valami új szerzemény, valami szenzáció?

LÉDERERNÉ Én ezeket is nagyon szeretem.

DR. PRÓNAY Azt rebegi, maga a szakember, maga tudja, mit kell csinálni... Jó... jó, amikor ide kinevezték ... megsajnáltam... olyan gyámoltalan volt ... Gondoltam, segíték rajta... a hóna alá nyúlok... mert nekem.

Lédererné, ezt jegyezze meg, az úgy a legfontosabb, érti? Nem a saját presztízsem ... igen

Atvállaltam ezt, azt... De lassan már rajtam van az egész felelősség... s még azt kérdezi, miért vagyok ideges?

LÉDERERNÉ Hogy nem süll le a pofájáról a bőr ... De végül is, valakinék meg kell a melót is csinálni, nem igaz?

DR. PRÓNAY De mindent én csináljak? Mindent én találjak ki?... Mert senki nem törődik a múzeummal, senki... O „szegény” a galambjaival van elfoglalva, egy galambász igazgató... most mondja meg...? A munkatársak meg...? Talán éppen békésen pecáznak valahol... En törődjek itt mindennel! En, akit annak idején leváltottak, akit beosztottak egy ilyen... egy ilyen... galamb... gyámolító alá... ? Mert ki vagyok én itt, kérem? Egy gondnok... és semmi több... egy-szerűen ... egy gondnok... Mit tehetek én? Mit tehetek én róla, hogy évek óta egy árva látogató se jött ide...? Nem megmondtam én... nem megmondtam, hogy ide vezet ez az átkozott liberalizmus ... ? Régebben bezzeg tudtak erőszakosak lenni... aki évente legalább egyszer nem jött el ide... az aztán megnézhetette magát... mert kötelező volt, érti... kötelező... Tömegek, gyárak, iskolák, egész tanintézetek látogattak el ide... az ám... látogató kell nekik... hahaha... No, de honnan szerezzék én nekik...?

LÉDERERNÉ Nem félttem én a Prónay urat, a Prónay úr olyan okos és művelt ember, biztos talál majd valami megoldást... Talán már most is van valami a begyében, mi ...?

DR. PRÓNAY Hát, kérem, nem mondom, potenciálisan bennem van minden, ha tudni akarja... Tisztában vagyok a képességeimmel... Ha nincs ez az... átkozott ügy... már régen én lennék az igazgató... bizony,

kérem... Nem ez a... gyámoltalan hülye... ez a ... ez a... galambász ...

LÉDERERNÉ Ne féljen, tudják azt jól fõnn is, hogy itt van ez a Prónay, ez akárhogy is van, ez... majd ki-húz minket... a slamasztikából... Talán éppen ezt sütötték ki . . . Ezért van az a sok kimutatás, meg mi . . . hogy most végre bebizonyíthassa, hogy milyen tehetséges ember... és akkor eltekintünk a múltjától...

DR. PRÓNAY Nagyon kedves, Lédererné ... Bár az Is-tan beszélne magából... Ámbár... valóban... jöjjön csak közelebb! En is ... bizonyos jelekből... érti, ugye? Nem akartam eddig errõl beszélni... Talán... nem is sokára...

LÉDERERNÉ Oh, Istenem... mindig tudtam, hogy egyszer eljön a mi idõnk ... egyszer még nagy szükség lesz ránk...

DR. PRÓNAY Legyek csak a helyében, ne féljen, tudom én, mit kell csinálni... õh ... ha még egyszer ... megmutathatnám nekik, Lédererné, mit érek...

LÉDERERNÉ Oh, ha együtt dolgozhatnánk . . . Prónay úr, én mindenre hajlandó vagyok... csak hogy segíthessek...

DR. PRÓNAY Aha... (Otthagyja Léderernét, fel-alá sétál, mintha szaglászna, fülélne valamit) LÉDERERNÉ ...Ha kell... én még az életemet is ...

fõláldoznom érte... Jaj, hát! ... a Prónay úr... nem is figyel rám ...

DR. PRÓNAY Dehogynem... igen... igen... LÉDERERNÉ Persze, engem lenéz a Prónay úr, mert én csak egy egyszerű asszony vagyok...

DR. PRÓNAY Lédererné, ne kezdje el újra...

LÉDERERNÉ Tessék, már megint nyugtalan ... mit járkál itt fel-alá?

DR. PRÓNAY Nem hallott semmit?

LÉDERERNÉ Nem...

DR. PRÓNAY Pszt! ... Figyeljen csak... figyeljen egy kiesit ! ...

LÉDERERNÉ Nem hallok semmit ...

DR. PRÓNAY Figyeljen ! ... Most se ...

LÉDERERNÉ Mire akar kilyukadni? ...

DR. PRÓNAY Mintha valami zajt hallottam volna... igen... most már biztos... Pszt!... Valaki matat a kilincsen ... (Prónay odasettenkedik az ajtóhoz és fõl-rántja, Krisztiike, szõszke, húsz év körüli kislány esik be a kilincset fogva)

KRISZTIKE Kezét csókolom.

DR. PRÓNAY Jó, hogy nem tõri ránk az ajtót! KRISZTIKE Nem találtam fõnn senkit, gondoltam... Lejövök ide. Bejöhettek?

DR. PRÓNAY (Krisztiikének) Tessék várni ! (Léderernének) hát persze, hogy nem talált senkit, amikor még nincs a múzeum nyitva.

KRISZTIKE Nem 10 óraker nyit a múzeum?

DR. PRÓNAY Mondtam már, tessék várni!

KRISZTIKE De kérem szépen, már 10 óra van.

DR. PRÓNAY Maga engem ne oktasson ki, még 50 másodperc hiányzik a 10 órához. (Léderernéhez) Halott már ilyet, Lédererné?

LÉDERERNÉ Szemtelen, mint a piaci légy. De mit akar ez itt?

DR. PRÓNAY Aha, most ide küldenek mindenféle fruskákat, hogy szaglásszanak itt. No nem, azt már nem, abból ti nem esztek. (Krisztiikének) Most kijelenthetem magának, hogy nem nyilatkozom, elzárkózom mindenféle nyilatkozat elõl, csak az igazgatóm jelenlétében vagyok hajlandó nyilatkozni.

KRISZTIKE De én nem azért jöttem.

LÉDERERNÉ Akkor meg mit akar itt?

KRISZTIKE Tetszik tudni, az építkezés miatt...

DR. PRÓNAY Nincs itt semmiféle építkezés. Honnan jön maga?

KRISZTIKE A Fõvárosi Középmagastól.

LÉDERERNÉ És mit akarnak itt építeni?

KRISZTIKE Tetszik tudni, kétszeresére bővítjük a múzeumot. És tetszik tudni, engem bíztak meg azzal, hogy nézzek körül, a tervek miatt, és én nagyon örültem a megbízásnak. Olyan boldog vagyok, hogy rám esett .a választás. Tetszik látni, törõdnek velünk, azt mondják, hogy mi, fiatalok, vegyük ki részünket a munkából, hiszen végül is a miénk lesz itt minden, mi örököljük az egészet, ha a bácsi meg a néni, szóval az idõsebbek meghalnak.

DR. PRÓNAY Tudja, kivel vicceljen, kedvesem... Ide figyeljen, kedvesem, ha maga azt hiszi, hogy velem balekolt fogott és bántatlanul gúnyolódhat itt, akkor maga nagyon téved.

KRISZTIKE De én igazán nem ... Én csak a hangulatát szeretném elkapni a múzeumnak, tetszik tudni, hogy az új rész hogyan illeszkedjen a régihez.

DR. PRÓNAY Hagyja abba, kérem! Azonnal hagyja el a 'helyiséget! (Ordítva) Hallotta, kérem? Nincs itt semmi keresnivalója !

KRISZTIKE Ne tessék rám haragudni, de én szeretném megnézni a múzeumot. Nekem muszáj megnézni, mi-elõtt hozzákezdnenék a tervezéshez, ezért küldtek.

LÉDERERNÉ Miféle tervezéshez?

DR. PRÓNAY Ahhoz én nem értek, de hogy bejõjjön ide, arról szó sem lehet!

KRISZTIKE De miért?

LÉDERERNÉ Azért, mert... mert ... Ha a nagy nézetésben eltûnik valami, aranyoskám, kit büntetnek meg érte? Minket, vagy magát?

KRISZTIKE Ne tessék rám haragudni, de ez nem múzeum?

DR. PRÓNAY Mi az, hogy nem?

KRISZTIKE Ide nem lehet bejõnni nézegetni? Ide nem jöhet be látogató?

LÉDERERNÉ Látogató?

DR. PRÓNAY Dehogynem lehet, kérem, vagy úgy? — Egyszóval látogatni akarja a múzeumunkat? — Hát persze, hogy lehet, hát miért nem ezzel kezdte? (Léderernéhez) Ruhatár! Lédererné! Szabad a kabátját? Hát ez egészen más. gy ni. (Segít a kabátot levenni) Elnézést kérek, de végül is lehetett volna szélhámós is. Nem árt vigyázni, ugye megérti? Lédererné, ruhatár!

LÉDERERNÉ Itt vagyok, ne tessék úgy kiabálni!

DR. PRÓNAY Ha megengedi. dr. Prónay vagyok, a gondnok.

KRISZTIKE Kriszti . . .

DR. PRÓNAY Ez itt Lédererné, ruhatáros, de a takarítást is köteles elvégezni.

KRISZTIKE Kezét csókolom.

LÉDERERNÉ Nagyon örülök.

DR. PRÓNAY Lédererné, vegye be a Krisztiike kabátját a ruhatárba! Ugye megengedi, hogy így szólítsam?

KRISZTIKE Hát persze, csak tessék! (Pénzt guberál, de nem talál) DR. PRÓNAY De miért? Csak nem akar elmenni? LÉDERERNÉ Csak nem sértettük meg, kedveském? KRISZTIKE Jaj, nem, csak a kabátomban van a pénzem.

DR. PRÓNAY Jaj, hát csak hagyja, kedvesem, itt nem kell fizetni!

LÉDERERNÉ Igen, igen, milyen szerencséje van, kedveském, ma a ruhatár is ingyen van.

KRISZTIKE Igen?

LÉDERERNÉ Sõt, adok még magácskának két finom, kényelmes papucsokkákat.

KRISZTIKE Fel kell vennem?

DR. PRÓNAY Igen, bizony, kötelező. Tudja a márványintarziás padló miatt. Felbecsülhetetlen érték van itt lefektetve.

KRISZTIKE Igen? (Felveszi a papucsot) Most már be-mehetek?

DR. PRÓNAY Hogyne, kérem, hogyne, természetesen, parancsoljon, erre tessék! (Az ajtó felé mutat) Nagyon érdekes a 'kiállítás. Ott, ott van az eleje. Feltétlen az elején kezdje!

KRISZTIKE Igen. Kezét csókolom. ((Kimegy, Prónay visszamarad)

DR. PRÓNAY Hát ez frenetikus, ez kolosszális. Lédererné, tudja, mi történt? Fel tudja fogni, hogy mi történt most itt?

LÉDERERNÉ Mi történt, Prónay úr?

DR. PRÓNAY Nem érti, Lédererné?

LÉDERERNÉ Nem, vagyis sejtem...

DR. PRÓNAY Ez a kislány, ez a hölgy, látogató.

LÉDERERNÉ Aha, látogató...

DR. PRÓNAY Igazi látogató. Nem is kapisgálja, Lédererné?

LÉDERERNÉ Istenem, Szûz Máriám, most értem csak meg! Látogató!

DR. PRÓNAY Bizony, látogató. Én meg majdnem ki-dobtam. Hiába, teljesen kijöttem a gyakorlatból.

LÉDERERNÉ Látogató, látogató, igazi látogató! DR. PRÓNAY Igen, az, Lédererné.
LÉDERERNÉ Hiszen mióta itt vagyok, én még nem is láttam látogatót.
DR. PRÓNAY Bizony, Lédererné, maga itt még nem is látott látogatót.
LÉDERERNÉ Istenkém, Szűz Máriám, ez az? Ez az édes Kislány?
DR. PRÓNAY Az, bizony.
LÉDERERNÉ Istenkém, Szűz Máriám, még meg sem fésülködtem.
DR. PRÓNAY Én is egészen lámpalázás vagyok.
LÉDERERNÉ Látogató...
DR. PRÓNAY Látogató. ... látogató ... Ismételgesse csak, Lédererné. Ismételgesse csak! Milyen érzés?
LÉDERERNÉ A Prónay úr mit érez?
DR. PRÓNAY Nekem nagyszerű érzés.
LÉDERERNÉ Nem is hittem volna, hogy ilyen egy-szerű lesz, hogy egyszerűen beszél ide egy látogató. *(Táncolni kezd)* Látogató, látogató, ihaj, csuhaj, látogató!
DR. PRÓNAY Csendesebben, Lédererné!
LÉDERERNÉ Nem bírok magammal.
DR. PRÓNAY Ne táncoljon, Lédererné! Nem kell azért annyira felfűjni! Voltak idők, amikor hosszú sorokban álltak az ajtó előtt, hogy bejuthassanak. Emlékszem, az is előfordult, hogy többször meg kellett kardlapoz-ni a tömeget a csendőrségnek, mert majd betörték a kaput.
LÉDERERNÉ Hihetetlen, erről sohasem beszélt még a Prónay úr.
DR. PRÓNAY Ez még a restaurálás előtt volt. Igen, régebben. Lédererné, rengeteg látogató megfordult itt. Hány és hány édes esetet tudnék én magának elmesélni, aminek mi, régi múzeumisták tanúi voltunk. Hogy csak egyet meséljek el: például esküvő után idejöttek a fiatalok, a fiúk sötétkében, a lányok fehér fityulában, hogy tiszteletüket tegyék az egyetemes és hazai sebek előtt. Bizony, ilyenkor egészen elérzékenyülök.
LÉDERERNÉ Hihetetlen ...
DR. PRÓNAY Tanú rá a régi vendégeknyv. De mi baja, Lédererné? Miért vág olyan szomorú arcot?
LÉDERERNÉ Azért egy kicsit rohadtul jön ki a dolog, Prónay úr.
DR. PRÓNAY De miért, Lédererné?
LÉDERERNÉ Mi lesz velünk, Prónay úr? Eddig olyan jól megvoltunk egymással. Mindig én voltam a látogató, és az előadásokat meg mindig a Prónay úr tartotta. Minek jön ide ez a kis k ...pardon—csak öszszeszavarja a dolgokat. Nagyon jól megvoltunk eddig is látogató nélkül.
DR. PRÓNAY Ne mondjon ilyet, Lédererné! Hiszen titkon mind a ketten erre a pillanatra vártunk. Gondoljon csak bele, Lédererné, mióta áhítja ezt a pillanatot, hiszen ez értelmet ad sokévi megfeszített munkánknak. Inkább arra gondoljon, hogy Istenem, ezt is megértük. Kétszeresére bővítik a múzeumot . . . és látogatónk van ... itt az első látogató. Ez maga a valóság. Ezt értse meg, Lédererné! Többé nemcsak álom, ábrándozás lesz nekünk. Érti már? Érti legalább, Lédererné? Ezt a konstellációt a velejéig ki kell élvezni. Tudja Lédererné, én attól jobban félek, hogy ezt az örömet nem fogom kibírni. Máris alig bírok magammal. Megyek, beszélek vele — tudja, mit, Lédererné? — Maga is menjen és főzzön egy jó kávét, hogy legyen mit adni ennek a kedves kislánynak! Mert ide-hozom, meg kell vendégelni. Hiszen oly sok idő óta ő az első vendégünk *(Prónay elrohan)*
LÉDERERNÉ Jó... ha gondolja...

Lédererné lassan kimegy utána; egy pillanatra üresen marad a színpad, majd Krisztiike jelenik meg Prónay úr kíséretében

DR. PRÓNAY Már itt tartunk?

KRISZTIIKE Igen.

DR. PRÓNAY Érdekes, ugye?

KRISZTIIKE Igen ...

DR. PRÓNAY Engem is nagyon érdekelt fiatalabb korban.

KRISZTIIKE Igen?

DR. PRÓNAY Ez a kiállítás egyedülálló a maga nemé-ben.

KRISZTIIKE Igen, nagyon érdekes.

DR. PRÓNAY Amikor én még fiatal voltam, ilyen még nem létezett. Hogy örültünk volna, mi, gyerekek, egy ilyennek. De akár ennek a tizedrészével is meg lettünk volna elégedve.

KRISZTIIKE Szörnyű — Bocsánat, hogy megkérdem a bácsit, de nekem olyan ismerősnek tetszik lenni ... DR. PRÓNAY Nem, nem, az nem lehet! — Vagyis --talán a nevem.

KRISZTIIKE Igen, igen, úgy van, a történelemkönyvből...

DR. PRÓNAY Jaj, hát az nem én vagyok, az csak nagyon távoli rokonság, vagyis névrokonok vagyunk, Vagyis rokonságban álltunk, de én megtagadtam őt, A mi utunk sohasem egyezett. Amióta az eszemet tudom, mi mindig különböztünk. Mi, hogy úgy mondjam, teljesen ellentétei vagyunk, vagyis voltunk egymásnak. Ő már gyermekkorában is sokat kegyetlenkedett. Képzeld el, egyszer egy macskát a farkánál fogva a fal-hoz csapott.

KRISZTIIKE Szörnyű ...

DR. PRÓNAY Az én szemem előtt mindig az orvostudomány lebegett, és amióta ide helyeztek, amióta itt dolgozom, az emberi nem, hogy is mondjam, az emberi méltóság jegyeinek megtartása, tartósítása minden célom. Ezen vagyok, bizony már vagy tíz éve. Ez az én kis birodalmam. Különbömit mit szól ezekhez a sebekhez?

KRISZTIIKE Érdekesek...

DR. PRÓNAY Gyönyörűek. A régiek tudtak dolgozni. Ma alig van egy-egy érdekesebb seb. Régebben persze másféle sebek voltak. Például, ha valakit karóba húztak, általában szájból vérzett, de sokszor előfordult a tüdőből vérzés is. Ilyenkor fűvő zörejt lehetett hallani a seb felett, amin habzó piros vér lépett ki. De egészen más kategóriába esnek például a kardsebek, vagy mondjuk a szemkiszúrások, a szemvérzés összehasonlíthatatlanul kisebb ügy annál, amikor például valakit lándzsával keresztűszúrtak, és a hasüreg megnyílt, és a sérülésen át hasi szervek nyomultak ki. Nem tudom, nem zavarom?

KRISZTIIKE Nem, dehogya, nagyon érdekel.

DR. PRÓNAY Tudja, hogy van ez az ilyen öreg emberekkel, szeretnek fecsegni.

KRISZTIIKE Jaj, hát a bácsi még olyan fiatal, olyan jól bírja magát.

DR. PRÓNAY És nincs rosszul?

KRISZTIIKE Nem, igazán nem ...

DR. PRÓNAY Jaj, hát ez igazán nagyszerű, egyes kolleginák, ha megbontják előttük egy hulla koponyáját, és kiveszik az agyvelejét, mindjárt rosszul vannak, pedig ez a szakmával jár. Én pedig egészen megszállottja vagyok a szakmának. Nézze meg ezt itt! *(A boszorkányhoz lép)* Ütlegetéstől íme milyen zűdódás vagy bőrsérülési ártalom jelentkezik. Hát kérem, mint látja, pír, duzzadás, véraláfutás ... de van, ami-kor az egész elgennyesedik. Van itt még példának nagyon szép eset csonttörésekre: ez itt bordatörés, úgy keletkezett, hogy ráálltak a mellére; állkapocstörés egyetlen ökölcsapástól, medencetörés, szintén taposás által, hát nem gyönyörű? És mindez együtt megőrkítve?

KRISZTIIKE Ki ez?

DR. PRÓNAY Ó a mi sebeink közkatónája, egy boszorkány ... De jaj, hát a boszorkányokkal mit meg nem csináltak. Érdeklí?

KRISZTIIKE Igen, igen.

DR. PRÓNAY Hát kérem, itt ez a tabló. Gyakran szurokfákkal égették le a bőrt és a szőrzetet a boszorkányokról, aztán mondjuk égő szurkot öntöttek a testére, majd forró ölmot a fülébe, a nyílt sebekre sőt, vagy ecetet spricceltek. Vagy itt van egy nagyon kedvelt kínzás, amelynek ósállapota a két deszka közé szorított láb, melyet addig kellett szorítani, amíg a páciens lábujjából ki nem serkent a vér, ebből fejlődött ki aztán a tökéletesített spanyolcsizma. De itt van még a kerékbetörés, a létrára feszítés, vagy ami-kor a boszorkányt éles lécbakra ültették lovaglólülés-be, és súlyokat akasztottak a lábára, úgy, hogy a boszorkány végül is kénytelen volt szépen kettészakadni.

(Egy kis csönd, remélve a hatást, nagy hévvel folytatja)
De nézze meg például azt, hogy a Dózsa-féle égetett sebek hogyan különböznek mondjuk, hogy még egy hazai példával éljek, a Balassi-féléktől. Balassi ágyúgolyóval ellőtt csonkja még hetekig zöldült, kékült, rohadt, míg Dózsa agya, a másodperc törtrésze alatt kifolyt és sísteregve elpárolgott. De mesélhetnék erről tiz álló napig is. Mégsem érnék a végére. Ilyenek a mi történelmi sebeink. Sajnos, bár mindig több sebből véreztünk, a magyar sebek nem lettek olyan híresek, mint például Seneca, amikor beleülve egy fürdőkádba, felvágta az ereit, vagy ha már a fürdőkádnál tartunk, itt van Marat híres esete Corday Saroltával, aki ezzel, az itt látható konyhakéssel (*mutatja*) halálra szurkálta a szintén itt látható, üveg-szemmel, saját vérében fetregő nagy férfiút. Mert ezek mégiscsak egyetemes sebek. Nézze meg Jézus Krisztus átdöfött kezeit vagy a Szent Sebestyénből ki-álló nyilakat vagy Giordano Bruno égett sebeit stb. stb. Hogy az indián skalpolásról vagy zanzalásról ne is beszéljek. Itt zárójelben kivánom megjegyezni, hogy múzeumunk anyaga három nagy részre bomlik : az örök és egyetemes sebekre, a lelki sebekre és az úgy-nevezett hazai vagy történelmi sebeinkre. No, de a kül-földi sebeket mindig hajlamosak vagyunk eltúlozni. A mieinknek mindig is a propaganda hiányzott. Mert biztosíthatom, nem maradtunk el soha a világban a sebcsinálás terén. Itt van például Lehel kürtje mint csonkító eszköz, vagy Szent Gellért hordója, vagy nézze meg Vak Béla megvakítását ezen aképen ! De lát itt nyelvkivágástól kezdve fül- és orrlevágásokat is. Aztán itt vannak a lefejezett jakobinusok, a nyaki ütőerekből még mindig fröcsköl a vér, de vannak itt még felderítetlen ügyek is. Hunyadi Lászlóra harmadszor sújt le a bakó, és itt van Zrínyi esete a vadkannal. Igen, történelmi sebeinkre méltán lehetünk büszkéek, de büszkéeknek is kell lennünk, ápolnunk kell ezeket a sebeket, és mutogatni, hogy ne hunyjon a lángja, hogy méltán emlékezzünk meg róluk és ültessük át a mindennapi gyakorlatba ezt a hatalmas, történelmi tapasztalatot, melyet nemzetünk annyi sok vér árán felhalmozott. Sajnos, ez ügyben több mulasztást is tapasztalhatunk. Mi vagyunk a hibásak abban, hogy ezt csak mi, szakmabeliek tudjuk, és az ifjúság egyre kevésbé érdeklődik történelmi sebeink iránt, tisztelet a kivételnek. Hiába teszünk meg mindent, mi, öregek, mint, ahogy maga is említette, kétszeresére bővítve múzeumunk területét, az ember lépten-nyomon könnyen és nemtörődomséggel találkozik.

Ebben a pillanatban Lédererné érkezik, kávécsészéket szervírozva

LÉDERERNÉ Már kész is van a kávécska ... Csináltam egy kis kávécskát. Ugye elfogadja, aranyoskám? KRISZTIKE (*szabadkozva*) De én ...

LÉDERERNÉ Csak nem szégyenít meg bennünket? Fogadja csak el, kedveském, szívesen adjuk.

DR. PRÓNAY Csak nem szégyell elkávézgatni két ilyen öreg emberrel?

KRISZTIKE Dehogy, nagyon kedvesek tetszenek lenni. Igazán megtisztelő ez számomra ...

LÉDERERNÉ Csak ne szabadkozzon olyan sokat, még kihűl a kávéja. Hány cukorral issza, kedveském?

KRISZTIKE Négyvel...

LÉDERERNÉ Négyvel. Jézus Mária ... ? Jaj, ez az édesszájú ifjúság. Én is ilyen voltam lánykoromban Lány még maga is?

KRISZTIKE Igen, de menyasszony vagyok.

LÉDERERNÉ Igen? Jaj, akkor gratulálok.

DR. PRÓNAY- És hogy megvannak?

KRISZTIKE Köszönöm szépen, jól.

DR. PRÓNAY És boldogok?

KRISZTIKE Igen, nagyon ... Én, tetszik tudni, vig kedélyű vagyok, szeretek nevetgélni, szeretem az életet. Ez itt most nem látszik, pedig nagyon szeretem a nénit is meg a bácsit is, hiszen olyan kedvesek hoz-zám. (*Miközben hármában hörpölgetik a kávé*) Hadd köszönjem meg most úgy a kávé, hogy a bácsinak és a néninek is adok egy puszit.

DR. PRÓNAY Tartom szerencsének.

LÉDERERNÉ Hát nem cukor, Prónay úr?

Krisztike megcsókolja Prónay urat és Léderernét

És az otthoni körülmények?

KRISZTIKE Jaj, a szüleim nagyon édesek, olyan megértők, igaz, hogy este nyolcra már otthon vagyok mindig.

DR. PRÓNAY És szokott táncolni?

KRISZTIKE Egy keveset ...

LÉDERERNÉ És a huligánok nem macerálják?

DR. PRÓNAY A vőlegénye biztos megvédi.

KRISZTIKE Megvédem én magam. Tetszik tudni, én csak azzal a fiúval táncolok, aki rendesen viselkedik, és nem hosszú a haja. És nem engedem magam fogdosni.

LÉDERERNÉ Angyali teremtés, hát nem, Prónay úr? És mondja, édesem, hogy érzi itt magát?

KRISZTIKE Nagyon, nagyon érdekes itt minden, és a bácsi is olyan érdekeseket mesél.

DR. PRÓNAY Mit szól hozzá, Lédererné? LÉDERERNÉ

Elragadó teremtés. Egy kis süteményt

elfogad még, ugye? Egy kis édességet. Otthoni sütés.

KRISZTIKE Köszönöm.

LÉDERERNÉ Kóstolja csak meg! Nagyon finom, a lányomtól kaptam karácsonyra, tudja, a szentesét mindig náluk töltöm.

KRISZTIKE Nem érdelek meg ennyi kedvességet, és nem is tudom, mivel viszonzom.

LÉDERERNÉ Ugyan, maga olyan kedves és bájos. hogyné érdemelné meg. De mondja, nem zavarják ezek a csúf sebek?

DR. PRÓNAY Ugyan már, Lédererné, Krisztike nagyon jól érzi itt magát.

LÉDERERNÉ Tudja, kedveském, néha szinte én is ajúl-do-zok ettől a gyönyörűségtől. Hogy itt mi minden van összegyűjtve. Hazai sebeink együtt a külföldi se-bekkel. A mi sebeink, tudja, mi csak így hívjuk ezeket a sebeket: a mi sebeink. Bizony, „ezeréves” sebek parázslanak a vitrinekben, ez szinte létünk bizonyítéka -- jól mondom, Prónay úr?

DR. PRÓNAY Hát igen, néha én is elgondolom, hogy mi a sebeink által léte-zünk.

LÉDERERNÉ Istenem, milyen gyönyörű dolog sebet ejteni!

DR. PRÓNAY Volt idő, Lédererné, mikor sebet ejteni kötelező volt, nem tehattünk mást, nem volt más lehetőségünk, máskor meg minket sebesítettek meg. forgatták meg kinzóeszközeiket bennünk. Ezek a sebek éles bizonyítékai hősiességünknek.

LÉDERERNÉ Néha elmélázok a régi sebeink nagyságán.

DR. PRÓNAY Sebeink, melyet mindig elvakartunk ...

LÉDERERNÉ Sebeink, melyből apáink vére folyt ... DR.

PRÓNAY De ma már nincsenek igazi sebeink. Se-beink rég begyógyultak. Hol vannak ezek a gyönyörű vetélkedések?

LÉDERERNÉ A világban még mindig gyönyörű sebek születnek.

DR. PRÓNAY De mi egy helyben topogunk. Nálunk könnyelműen hajlamosak az emberek azt mondani. hogy nyalogassa mindenki a saját sebeit. De kérdezem én, hová vezet ez a nemtörődomség? Ez a közöny, a közöny ...

LÉDERERNÉ Korcsok! Mintha nem vér, hanem aludt-tej folyna az erekben ... Végre tenni kell valamit! DR. PRÓNAY Igaza van, tenni kell, ezt mondjuk mi mind, öregek. Sajnos, nekünk, öregebbeknek kell még mindig dolgoznunk a fiatalok helyett. Jó, jó, mi meg-teszünk minden tőlünk telhetőt, de aztán mi lesz? Mi már nem vagyunk fiatalok. Miért tőlünk kívánják a fiatalos lendületet? És aztán, ha meghalunk, akkor mi történik, kérdezem én, kire bizzuk a sebeink ápolását?

LÉDERERNÉ (*fenyegetően*) Remélem, nem untatja?

KRISZTIKE Nem, dehogy, nagyon érdekfeszítő.

DR. PRÓNAY Két ilyen öregember, szeret lelkesedni egy kicsit.

LÉDERERNÉ És jólesik egy kis pihenés.

DR. PRÓRAY Szerencsére, most nincs olyan nagy forgalom.
LÉDERERNÉ Van egy kis lélegzetvételnyi idő.
DR. PRÓRAY Tudja, mit, 'kedveském? Kinyitom magának a különtermet is, a lelki sebek vannak ben-ne. De nézzzen jól körül, talál még egy-két érdekeset! „Hervadás, liliomhullás volt... ártatlanság képe, s a bánaté...” Ismeri?
KRISZTIKE Szép Ilonka.
LÉDERERNÉ Nem mindenkinek nyitjuk ám ki. DR.
PRÓRAY Hát igen, nem mindenkinek mutatjuk meg.
LÉDERERNÉ De mivel maga olyan komoly teremtés. DR.
PRÓRAY Mivel maga olyan komolyan érdeklődik a szakma iránt.
KRISZTIKE Köszönöm szépen.
Próray kikíséri Krisztikét, mélyértelmű pillantásokat vetve Léderernére, majd egy idő múlva egyedül viszatér
DR. PRÓRAY Mit szól ehhez a tüneményhez, Lédeverné?
LÉDERERNÉ Egy kis szöszeke angyal, mintha a mennyből szállt volna le hozzánk.
DR. PRÓRAY Milyen édes, kicsi szája van, és az a kis fitos orra!
LÉDERERNÉ Tudja, Próray úr, az a legérdekesebb, hogy még féltékeny sem vagyok rája. Egészen bele-mászott a szívembe.
DR. PRÓRAY Én még mindig nem térek magamhoz. Meglátni és megszeretni egy pillanat műve volt.
LÉDERERNÉ Hát csak menjen, menjen, ne is törődjön velem.
DR. PRÓRAY Elnézést, de még sincs ilyen szituáció minden nap!
LÉDERERNÉ Ez az, Próray úr. De mi lesz, ha ennek egyszer csak vége szakad?
DR. PRÓRAY Nem, ennek nem lehet vége!
LÉDERERNÉ De, de vége lesz.
DR. PRÓRAY De hiszen még itt van ...
LÉDERERNÉ Itt, itt, de nemsokára elmegy. Megnézi a zárt termet és elmegy, s talán soha többé nem jön vissza.
DR. PRÓRAY Ne fogja fel olyan tragikusan, Lédererné!
LÉDERERNÉ Nem, nem, dehogy fogom úgy fel, de olyan csodálatos érzés, ha az ember fontos lesz. Ha értelme lesz a munkájának. De ennek is hamarosan vége...
DR. PRÓRAY Ne mondjon ilyet, Lédererné! Ha ő az első, akkor lesz egy második, egy harmadik és így tovább. Meglátja, ki sem látszunk majd a munkából, s maga még panaszkodni fog nekem, hogy nem bírja a visszeres lába ezt a rohamot.
LÉDERERNÉ Ne vigasztaljon engem, Próray úr! Legalább mi ne áltassuk magunkat. Nem, ilyen már soha többé nem lesz. Ilyen bájos, ilyen édes, és mégis ő volt az első az életemben. Miért, hogy elsőre ilyen aranyosat fogtunk ki? Miért, hogy ilyen édeset?
DR. PRÓRAY Ne sírjon, Lédererné!
LÉDERERNÉ Hogyne sírnék, Próray úr?
DR. PRÓRAY Ne sírjon, mondom, Lédererné, mert mindjárt én is sirva fakadok ...
LÉDERERNÉ Istenem, de jó lenne, ha . . ha ezután is mindig így maradna... Ha ezt a boldogságot tartani lehetne.

DR. PRÓRAY Igen, igen, nem szabad, hogy ennek vége legyen.
LÉDERERNÉ És ez az édes, drága kislány örökre itt maradna velünk ... *Ha valahogy itt tarthatnánk . . .* DR.
PRÓRAY Igen, igen, itt kell tartani. Hiszen ő hozta el a reményt újra. Ha meg kellene tőle válnom, úgy érezném, a reményt veszttem el. LÉDERERNÉ Az lenne a jó, ha mindig így mosolyogna ...
DR. PRÓRAY Igen ... igen ... mi lenne, ha ...? Mi lenne, ha...? Nem, az nem jó... Nem, az sem... az sem... Mi lenne, ha... ha beletennénk egy vitrinbe . . .
LÉDERERNÉ Isteni ötlet... isteni jó... csakhogy... csakhogy ...
DR. PRÓRAY Igen... igen... nincs ekkora vitrin.
LÉDERERNÉ Mi lenne, ha ...
DR. PRÓRAY Lédererné, mi lenne, ha... ha zanzálnám...
LÉDERERNÉ Istenem, pont erre gondoltam... Jaj, hát ez egészen csodálatos lenne... ha valóban semmi se változna ... ha továbbra is így mosolyogna, azzal az édes kis pofikájával ... De igazán, meg tudja csinálni, Próray úr . . .
DR. PRÓRAY Vagyok bátor kijelenteni, asszonyom . . .!
LÉDERERNÉ Jaj, de egyszerű lesz, és a Próray úr ki tudja venni a csontokat a koponyájából?
DR. PRÓRAY Azért jártam egyetemre.
LÉDERERNÉ És ilyen kicsi feje lesz? (Öklét mutatja) DR.
PRÓRAY Igen, el fog férni a markában. Meglátja, Lédererné, nemsokára a markába adom.
LÉDERERNÉ Jaj, de szeretnék én is ott lenni!
DR. PRÓRAY Nem, Lédererné, maga kimegy a kapu-hoz és figyel!
LÉDERERNÉ De hiszen ide úgysem jön senki . . . DR.
PRÓRAY És az igazgató?
LÉDERERNÉ Az csak délben szokott jönni, akkor is tíz percre, és azt sem minden nap.
DR. PRÓRAY Mindegy, nem árt az éberség. És ide figyeljen, erről egyelőre egy szót sem. Aztán majd minden újra a régi lesz, tódulni fog a nép, ezt a folyamatot nem lehet többé leállítani, és addig... addig ő itt lesz velünk. Mosolyogni fog, mosolyogni nekünk. De most pszt, megyek.
LÉDERERNÉ Hallgatni fogok, bennem megbizhat. (Dr. *Próray kifelé indul*) Jaj, csak egy szót még, Próray úr! És a többi részével mi lesz ... ?
DR. PRÓRAY Mire gondol, Lédererné?
LÉDERERNÉ Hát például a belek ...
DR. PRÓRAY Ugyan, azt majd maga odaadja a macskának.
LÉDERERNÉ Az jó lesz, tegnap is annyit nyávogott szegény.
DR. PRÓRAY Indulok, Lédererné...
LÉDERERNÉ Menjen, Isten hírével, Próray Úr.

Próray úr kimegy, Lédererné rúzszt, púdert vesz elő, s egy kis tükröt, elkezd magát csinósítani

Én meg egy kicsit rendbe hozom magam. (Egy kis csönd elmúlásával, fejét csóválva) Szegény Kriszti, neki már jó! Istenem, de korán bekerült a vitrinbe!

Felelős kiadó: Siklósi Norbert, a Lapkiadó Vállalat igazgatója

Borsod megyei Nyomdaipari Vállalat, 1979 — 9388
Felelős vezető: Kilián Béla igazgató